

ISSN 0235—6368

Плата за землю

Згідно з постановою Верховної Ради України з 1 липня 1992 р. введено в дію Закон України «Про плату за землю». Ним передбачено, що використання землі в Україні є платним. Плата за землю здійснюється у вигляді земельного податку або орендної плати, які визначаються залежно від якості й розташування земельної ділянки, виходячи з кадастрової оцінки земель.

Власники землі та землекористувачі, крім орендарів, сплачують земельний податок. За ділянки, надані в оренду, вноситься орендна плата.

Плата за землю запроваджується з метою раціонального використання і охорони земель, підвищення родючості грунтів, вирівнювання соціально-економічних умов господарювання на землях різної якості, фінансування витрат на ведення земельного кадастру, проведення землевпорядкування та моніторингу земель, а також розвитку інфраструктури населених пунктів.

Розмір земельного податку не залежить від результатів господарської діяльності власників землі, землекористувачів і встановлюється у вигляді платежів за одиницю земельної площі з розрахунку на рік.

Середні ставки земельного податку встановлюються Верховною Радою України і можуть уточнюватися при зміні кадастрової оцінки земель.

Об'єктом плати за землю є земельна ділянка, яка перебуває у власності, користуванні, у тому числі на умовах оренди.

Суб'єктом плати за землю (платником) є власник землі та землекористувач (у тому числі орендар).

Середні ставки податку за земельні ділянки у межах населених пунктів встановлюються залежно від чисельності населення в населених пунктах у розмірах, наведених у таблиці.

Групи населених пунктів з чисельністю населення (тис. чоловік)	Середня ставка податку (крб. за 1 кв. м)	Коефіцієнт, що застосовується у містах Києві, Сімферополі, Севастополі та містах обласного підпорядкування
1. До 0,2	0,5	—
2. Від 0,2 до 1	0,7	—
3. Від 1 до 3	0,9	—
4. Від 3 до 10	1,0	—
5. Від 10 до 20	1,6	—
6. Від 20 до 50	2,5	1,2
7. Від 50 до 100	3,0	1,4
8. Від 100 до 250	3,5	1,6
9. Від 250 до 500	4,0	2,0
10. Від 500 до 1000	5,0	2,5
11. Від 1000 і більше	7,0	3,0

Статтею 6 Закону встановлено, що податок за земельні ділянки, зайняті житловим фондом, гаражно-будівельними, дачно-будівельними, садівницькими кооперативами, індивідуальними гаражами і дачами громадян сплачується у розмірі 3% від ставок, наведених вище.

Закон передбачає пільги щодо плати за землю. Так, від земельного податку звільняються, зокрема, інваліди I та II груп, учасники Великої Вітчизняної війни і прирівняні до них особи, вдови військовослужбовців, що загинули при виконанні державних обов'язків, пенсіонери; громадяни, яким у встановленому порядку видано посвідчення про те, що вони постраждали від чорнобильської катастрофи, а також громадські об'єднання осіб, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи.

Не оплачуються радіоактивно і хімічно забруднені сільськогосподарські угіддя, на які запроваджено обмеження щодо ведення сільського господарства, землі, що перебувають у тимчасовій консервації або у стадії сільськогосподарського освоєння.

Новостворювані селянські (фермерські) господарства звільняються від плати за землю протягом трьох років з часу передачі їм у власність або користування земельної ділянки.

Пільги щодо плати за землю надаються за станом на 1 червня поточного року. Якщо право на пільги виникло після 1 червня, сума нарахованої плати за землю скасовується по строках сплати податку, які ще не настали. У разі втрати права на пільги після 1 червня поточного року земельний податок сплачується по строках сплати податку, які ще не настали.

Наприклад, якщо інвалідність або пенсія встановлені з 1 липня, то від плати за землю платник звільнюється тільки з 15 серпня, тобто першого наступного строку сплати податку. Коли ж інвалідність чи пенсія призначені з 20 серпня, то він буде звільнений лише з 15 листопада, тобто з другого строку сплати податку. І, навпаки, якщо платник перестав бути інвалідом з 1 липня, то платити він повинен, починаючи з 15 серпня, а коли інвалідність закінчилась 20 серпня, почне платити з 15 листопада. Як бачимо, в усіх випадках сплата податку здійснюється у строки, які ще не настали.

Підставою для нарахування земельного податку є дані державного земельного кадастру.

Нарахування земельного податку громадянам проводиться державними податковими інспекціями, які видають платникові до 15 серпня платіжне повідомлення про сплату податку.

Встановлено строки сплати земельного податку: до 15 серпня і 15 листопада рівними частками.

Надміру сплачені суми податку підлягають поверненню платнику за його письмовою заявою або зараховуються у сплату податку за наступний рік.

Платники, яких своєчасно не було залучено до сплати земельного податку, сплачують податок не більш як за два попередніх роки. Перегляд неправильно нарахованого податку, стягнення або повернення його допускаються не більш як за два попередніх роки.

За несвоєчасну сплату земельного податку нараховується пеня в розмірі 0,2% від суми недоплати за кожний прострочений день. За порушення Закону України «Про плату за землю» платники несуть відповідальність, передбачену Земельним Кодексом України та Законом України «Про державну податкову службу в Україні».

Контроль за правильністю обчислення і сплачування земельного податку здійснюється державними податковими інспекціями.

К. О. Тимофеєва,
юрист

Ви нам пишете

До кого звертатися

На жаль, листи, у яких ви, шановні читачі, скаржитеся на незадовільну роботу окремих поштових відділень, продовжують надходити до редакції. І зміст цих скарг один — не одержали того чи іншого номера «Дому, саду, городу».

Багато займе місця в журналі, якщо назвемо всіх, хто надіслав скарги на поштарів, але все-таки подамо кілька адрес. Ось що нам пише П. В. Меруха із с. Кинашів Тульчинського району на Вінниччині: «Я, ветеран війни і праці, звертаюся до вас вдруге... Передплатив «ДСГ» з березня і за свої гроші мав одержати журнали за три місяці, а надійшов тільки один. Якщо і надалі так працюватиме «Союздрук» і пошта, то чимало читачів відмовляться від передплати. Я радив би вам перевірити, як працює пошта і як вона розповсюджує журнал».

А ось лист з іншого регіону нашої молодої держави — з Донбасу від М. П. Поліщука: «Передплачую «ДСГ» з дня його виходу. Раніше надходив регулярно, а ось зараз... Особливо 1992 рік — лише за січень і лютий надійшов. Рік закінчується, а видання я не отримую. Можливо, його вже й закрили, то напишіть, будь ласка, щоб ми знали, бо журнал нам не носять і тут ніхто нічого не знає». Тривожний голос нашого передплатника з м. Красилова, що на Хмельниччині, Г. Г. Ковбіна: «Дуже прошу відповісти, чому я ще й досі не одержав жодного номера журналу «Рибалка». А Козярський із смт Понтіївки Кіровоградської області також просто криком кричить у листі до редакції: «Я не отримав два номери журналу: № 5 і № 6, хоча допередплату зробив вчасно, але, мабуть, тільки через безвідповідальність працівників поштового відділення не отримую журнал».

Так, ми цілком погоджуємося з дописувачем Козярським, що наш журнал може не потрапити до вас, шановні читачі, тільки через несумлінну роботу окремих працівників пошти. Журнал «ДСГ» у 1992 році виходив без перебоїв і всім нашим передплатникам Київською службою зв'язку надсилався вчасно. Про це знаємо напевне, бо маємо найтісніші зв'язки з працівниками Київського поштамту.

Отже, до кого вам, шановні читачі, звертатися у тому випадку, коли не надійшов черговий номер «ДСГ»? Звичайно, найперше до поштаря, котрий і мав донести вами передплачений журнал. Якщо ж і поштар не дав вам втішної відповіді, тоді треба звернутися до районного відділення зв'язку, а коли й там не знайшли ради, пишіть до обласного виробничого об'єднання зв'язку. Якщо й це не допоможе, звертайтеся до Міністерства зв'язку України. Зрозуміло, що жодної вашої скарги, яку надішлете нам, ми також не залишимо без уваги, але ще раз повторюємо: найперше, коли вчасно не надійшов вам «ДСГ», звертайтеся до працівників пошти, котра вас обслуговує.

И останнє. Ми всім щиро дякуємо за листи до редакції, бо на основі ваших запитань і пропозицій ми й стараємося формувати журнал. Було б дуже добре, якби кожне запитання чи побажання ви писали на окремих, нехай і невеличких, шматочках паперу, бо іноді, щоб розподілити ваші запитання по відділах, а буває, що ви ставите їх кілька і на різні теми, доводиться лист або розрізувати, або переписувати, а це ускладнює нашу роботу.

І ще. Коли пишете відповіді по «Службі взаємодопомоги», будь ласка, зазначайте номер журналу й автора матеріалу, тим самим ви також полегшите нашу роботу.

Відділ листів

Здоров'я, успіхів, щастя!

Ось і минув ще один рік існування нашого журналу. Четвертий. Яким він був? Дуже важким і складним. Багаторазове підвищення цін на папір, друкування і розповсюдження періодичних видань змусило вдатися до надзвичайного заходу — провести допередплату з доплатою певної, хоч і на наш час невеликої суми грошей. Подорожчання журналу, а також безладдя у поштових відділеннях під час цієї кампанії позбавило багатьох передплатників можливості і далі одержувати «ДСГ».

Однак, попри всі ці труднощі, журнал виходив регулярно і, як свідчать численні листи читачів, не втратив у змісті і тематиці вміщуваних матеріалів. Тож сподіваємося, що більшість тих, хто був другом журналу усі ці часи, залишиться з ним і в 1993 році. З свого боку редакція зробить усе можливе, щоб і надалі «ДСГ» був практичним порадником читачів, щоб кожний матеріал додавав щось до знань і досвіду селян, «дачників», усіх, хто сьогодні працює на землі.

Окреме слово до тих, хто вперше передплатив «ДСГ». Нові читачі — нові підходи, нові вимоги. Тож пишіть нам, що вас влаштовує, а що — ні, що ви хотіли б бачити на сторінках «ДСГ». Ваша думка для нас особливо цінна, бо, так би мовити, свіжому оку видніші прогалини і недоліки у формуванні часопису.

Мабуть, нелегким буде і цей рік. Важка економічна ситуація не додає бадьорості і наснаги. Але ми — оптимісти, віримо, що народ України подолає усі труднощі. А вам, нашим шановним читачам — старим і новим друзям журналу, зичимо у Новому році доброго здоров'я, щедрого врожаю в саду й на городі, щастя у вашому домі!

Дім сад город 1 1993

Щомісячний виробничо-практичний журнал

Засновник — Мліївський НДІ садівництва Лісостепу України ім. Л. П. Симиренка

Зареєстрований Держкомпреси України, серія КП, № 153

Видається з 1989 р.

З невеликої площі — добрий урожай

Як розмістити овочеві культури на городі, щоб найефективніше використати земельну площу, створити рослинам оптимальні умови для росту й розвитку? Над цим питанням розмірковує чимало городників, особливо початківців. У довідниках та журналах можна знайти багато корисних порад. Але не менше важать і власний досвід, спостереження за рослинами, перевірені практикою. Сьогодні ми надаємо слово городникам-аматорам — В. В. Беспалову з Полтавщини та І. Ф. Катерному з Херсонщини. Вони діляться досвідом раціонального розміщення садових і городніх культур на ділянці. Якщо ж у вас, шановні читачі, є свої міркування з цього приводу, пишіть до редакції. Найцікавіші з них ми охоче опублікуємо в «ДСГ».

Одержав чоловік дачну ділянку і сушить собі голову, як її використати з найбільшим ефектом. І вирішувати це питання кожен господар повинен сам, виходячи з особливостей своєї ділянки. Для новачка це нелегко, тому хочу поділитися своїми набутками й спостереженнями. У мене садиба 10 соток. Будинок, сарай, погріб, подвір'я займають близько 3—4 соток, а решта під садом і городом. В саду росте понад 50 сортів чорної і червоної смородини, 16 — малини, 7 — обліпихи, 4 сорти жимолості їстівної, гуммі, елеутерокок, чорноплідна горобина... Багато сортів і видів овочів.

Колись біля хати був невеликий яр, я навозив землі і зробив тераси. Давати схему розміщення рослин немає сенсу, але деякі принципові положення спробую тут викласти.

По-перше, слід враховувати рельєф. Якщо є схил, треба робити тераси і саджати рослини так, щоб вони одна одну не затінювали. Подруге, створювати двоярусний сад. У мене біля хати на двох сотках ростуть три яблуні і три груші. Ці дерева я формую так, що вони мають дуже високий штамб. Перші скелетні гілки відходять на висоті 3 м. Це дає змогу розміщувати під ними кущові рослини й помідори, які витримують деяке затінення.

Високі рослини, наприклад горіх, треба розміщувати або з північного боку, або біля сараю чи паркану так, щоб крона менше займала корисної площі. Якщо ж цього уникнути неможливо, під кроною біля паркану можна зробити навіс для дров, ями для приготування компосту тощо.

Доцільно також вирощувати плодові дерева на карликових підщепах. Я використовую так званий «таганрозький човник». Маю блоки карликових яблунь, груш, слив, вишень. Ширина між центрами блоків — 3 м, тому у міжряддях можна вирощувати ягідні й овочеві культури (я віддаю перевагу малині).

У зручних місцях, біля схилу або паркану, широко використовую висотні грядки. Коли вони підняті над землею на 50 — 70 см і удобрені органікою, то в них і грунт тепліший, і доглядати, за рослинами зручно, та й урожай набагато вищий.

Раціонально господарювати не можна без використання плівкових теплиць. Зараз кожному зрозуміло, що під плівкою овочі швидше достигають і дають кращі врожаї, до того ж плівка захищає їх від кислотних дощів.

Добрий урожай дають тільки хороші сорти плодових і овочевих культур. Отже, треба подбати про високоякісний садивний матеріал. Висока агротехніка — одна із складових успіху, адже врожай залежить від стану грунту та належного догляду за рослинами.

Щоб інтенсивніше використовувати невелику земельну ділянку, потрібно ущільнювати культури. Про це писали колись у журналі «Приусадебное хозяйство» і я наведу ці схеми.

Слід враховувати, що у овочевих рослин є певні вимоги щодо «сусідів»: з одними вони ростуть добре, а інші пригнічують одна одну. Наприклад, огірки «дружать» з горохом і капустою, але не перено-

---

Два врожаї з однієї

Я прочитав чимало періодичних видань і довідників, але ніде не зустрічав подібного до того, про що хочу розповісти. А вирощую таким способом овочі вже третій рік. Принагідно зауважу, що ним можна скористатися не лише в умовах півдня України, а й в інших областях. Коли є можливість ще й удобрити грядки перепрілою органікою до садіння, а потім, в процесі росту й розвитку рослин, підживлювати, вчасно й ретельно доглядати і в оптимальні строки поливати, якщо немає дощу, а після поливу чи опадів розпушувати міжряддя, то успіх гарантований.

Отже, три роки тому вирішив посадити по часникові капусту. Я і раніше вирощував ці культури, але дещо в інші строки. Часник тепер намагаюсь посадити в січнево-лютневі відлигові «вікна», коли, буває, земля зовсім відтане. Звичайно, йдеться про ярий часник або про той, що не стрілкується. Озимий можна й потрібно саджати наприкінці жовтня (орієнтир — коли сіють жито).

Отже, рано навесні, як тільки-но зійде сніг, а в умовах півдня України його може і зовсім не бути, саджаю часник. Прокинувшись від зимової сплячки, він починає використовувати енергію весняного сонця і нагромаджену в осінньо-зимовий період грунтову вологу. До того часу, поки земля підсохне і її можна буде обробляти сільськогосподарськими знаряддями, часник зійде і почне розвиватися. Тепер потрібно своєчасно розпушувати міжряддя й знищувати сходи бур'янів. Особливо ретельно це роблять після дощу, а також після кожного поливу.

Схема садіння часнику у мене така: відстань між рядками 45 см, а між рослинами в рядку 8—10 см.

В середині або наприкінці квітня висіваю насіння пізньої капусти на розсаду, а в кінці травня і протягом червня висаджую її в грядку, де росте часник, між його рядками. Схема садіння така: капусту висаджую через

сять картоплі. Капуста білоголова любить кріп, селеру, цибулю, салат, картоплю і недолюблює помідори й столову квасолю. Морква у дружніх стосунках з помідорами і горохом. Картопля добре уживається з квасолею, кукурудзою, капустою, хроном, баклажанами й цибулею, але не терпить сусідство помідорів, огірків та гарбузів. Отже, потрібно вдало розміщувати рослини на городі.

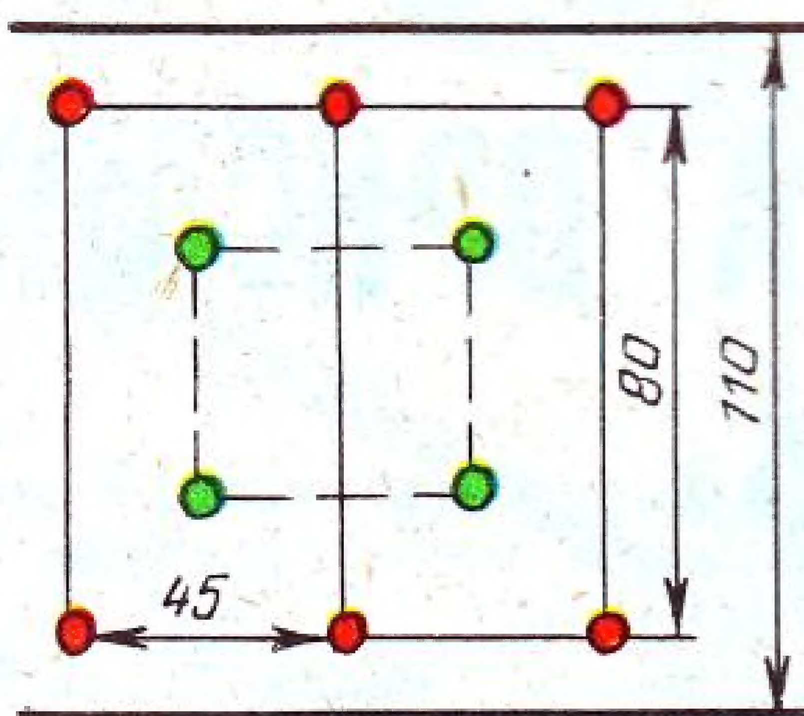
Деякі овочеві рослини негативно діють на шкідників, тому їх можна використовувати як засіб боротьби і таким чином зменшити втрати врожаю. Наприклад, цибуля згубно діє на павутинного кліща, махорка — на капустяну муху, часник — на хрестоцвітих блішок, помідори — на мідяниць, вогнівок, селера — на капустяну муху.

Заощаджувати площу допомагає і використання шпалери. Шпалерна культура овочевих не лише дає змогу економити площу, а й зменшити зараження рослин хворобами. Усі високорослі рослини вирощую на шпалері. Про досвід вирощування гарбузів на шпалері я вже писав у № 1 журналу «Дім, сад, город» за 1992 р.

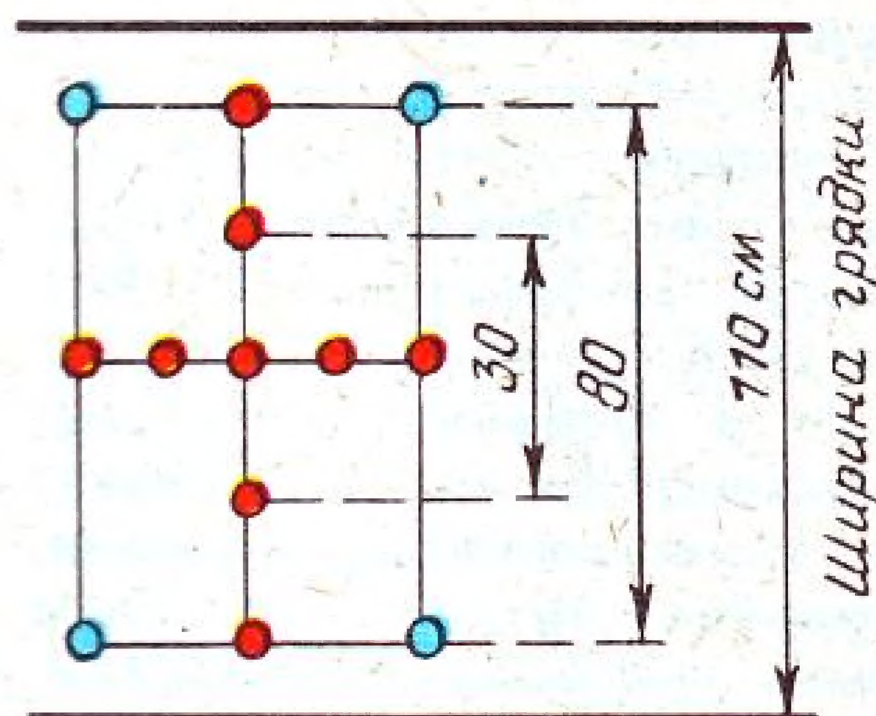
І ще один резерв — два врожаї з однієї площі. Наприклад, після збирання цибулі та часнику можна одержати врожай салату, редиски, капусти кольрабі.

В. Беспалов

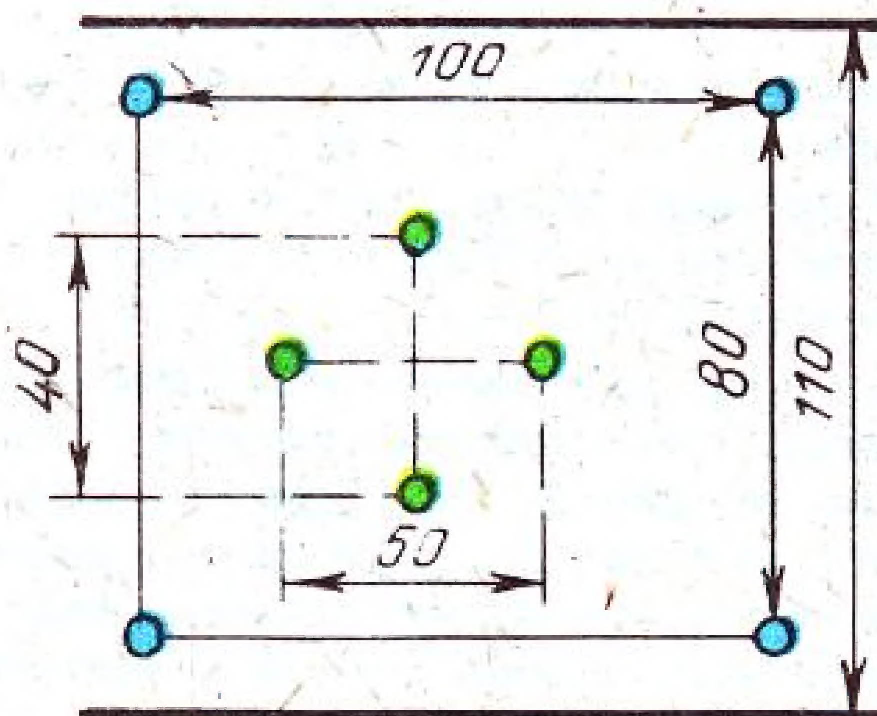
Схеми ущільнення посівів городніх культур.

Помідори
Капуста рання

Капуста пізня
Буряки столові

Капуста пізня
Капуста рання

Морква *Редиска*

Морква *Петрушка*
Цибуля *Редиска*

Огірки *Кріп*

Цибуля *Морква*

грядки

міжряддя, відстань між рядками капусти 90 см, а між рослинами в рядку — 60 см. Таким чином, між рядками капусти — два рядки часнику. Схему розміщення рослин можна змінювати довільно, залежно від місцевих умов.

Наприкінці липня — на початку серпня часник починає достигати (за півмісяця до збирання його не слід поливати), я викопую його і таким чином розпушую грунт у міжряддях по обидва боки рядка. Викопавши часник, можна поливати капусту. В цю пору на півдні (та й не тільки там) стоїть спека. До збирання капусти залишається ще серпень, вересень, а якщо грядку не «відвідують» ні свої, ні сусідські кури або інша живність, що полюбляє зелень, можна тримати капусту на грядці аж до настання сталих заморозків чи навіть морозів.

Після збирання ранньої картоплі, а це буває в період з половини червня до кінця липня, можна висадити розсаду пізніх помідорів чи посіяти грядку чорної редьки, і у вас будуть аж до глибокої осені ці овочі. Можна ще садити кукурудзу чи сіяти горох, який збагачує грунт на азот.

І. Ф. Катерний,
326956, Херсонська обл.,
Верхньо-Рогачицький р-н,
с. Ушкалка, вул. Резніченка, 146

КУКУРУДЗА НА ПРИСАДИБНІЙ ДІЛЯНЦІ

***В**ирощуючи кукурудзу на присадибній ділянці, слід насамперед враховувати, що вона теплолюбна культура, вибаглива до грунту та освітлення, добре реагує на внесення добрив. Росте на різних грунтах — від чорноземів півдня України до підзолистих поліських з реакцією грунтового розчину pH від 5 до 8. Непридатні для неї лише солонці та важкі глинисті грунти, що погано прогріваються.*

Кукурудза чутлива до умов живлення. Органічні добрива (перегній) — 400 кг на 100 м^2 — треба вносити безпосередньо під оранку чи перекопування на глибину 22—25 см. Підживлювати кукурудзу слід пташиним послідом (5 кг на 10 м^2). Висівати найкраще гібридне насіння першого покоління.

Подаємо коротку господарську і морфологічну характеристику найпоширеніших на Україні гібридів, які можна вирощувати на присадибній ділянці.

Колективний 95 М. Рослини висотою 210—290 см. Качан слабоконусоподібної форми, довжиною 15—17 см, масою 140—150 г. Зерно оранжеве і жовте, кременисте. За тривалістю вегетаційного періоду належить до ранньостиглої групи гібридів. Густота посівів на час достигання — 100 рослин на 10 м^2. Урожайність 70—80 кг зерна з однієї сотки. Вирощують на зерно і силос у зоні Полісся.

Колективний 100 СВ. Рослини висотою 200—230 см. Качани величиною 16—17 см, зерно кременисте з ознаками зубоподібності. За тривалістю вегетаційного періоду належить до ранньостиглої групи гібридів. Густота посівів на час достигання — 80—100 рослин на 10 м^2. Вирощують на зерно і силос в Лісостепу і на Поліссі України.

Дніпровський 203 МВ. Рослини висотою 215—225 см. Качани циліндричної форми завдовжки 21 см, масою 165—230 г. Зернівка зубоподібна, жовта. Вегетаційний період 117—128 днів. Гібрид ремонтантного типу, стійкий до вилягання. Урожай зерна становить 65—85 кг на 100 м^2. Рекомендується вирощувати на зерно і силос в лісостеповій та поліській зонах України.

Кулон МВ. Висота рослин 205—230 см. Качан циліндричної форми 17—18 см, масою 220—230 г. Зерно зубоподібне, жовтого кольору. Гібрид середньоранній, стійкий до вилягання. Оптимальна кількість рослин — не менше 80—90 на 10 м^2. Високоврожайний. В середньому дає 90—110 кг зерна на 100 м^2. Рекомендується для вирощування на зерно і силос в лісостеповій зоні України.

Піонер 3978. Завезений із США. Висота рослин 170—220 см, майже не кущиться. Качани середні, завдовжки 19—21 см, масою 200—250 г. Качан на короткій ніжці, під час достигання обвисає. Зерно світло-жовте, зубоподібне. Гібрид середньоранній, стійкий до вилягання. Високоврожайний, дає 80—85 кг зерна з однієї сотки. Рекомендується для вирощування на зерно і силос у лісостеповій і степовій зонах України.

Ювілейний 60 МВ. Рослини висотою 215—225 см, качани — 18—19 см, їхня маса — 240—300 г. Гібрид середньоранній, достигає на зерно в середньому за 125 днів. Густота рослин повинна бути 55—60 на 10 м^2. Середній урожай — 70—100 кг зерна з сотки. Рекомендується для вирощування на зерно і силос у Лісостепу й на силос на Поліссі України.

Дніпровський 284 МВ. Рослини висотою 220—230 см, не кущаться. Качани — 20—22 см. Зерно яскраво-жовте, зубоподібне. Середньоранній, стійкий до вилягання. Оптимальна густота — не менше 60—65 рослин на 10 м^2. Урожайність — 90—120 кг зерна з однієї сотки. Придатний для вирощування на зерно і силос в лісостеповій зоні України.

Дніпровський 288 СВ. Рослини висотою 180—215 см. Качани середніх розмірів (19—21 см) масою 250—260 г. Середньоранній. Вегетаційний період від сходів до повної стиглості 120—129 днів. Середньостійкий проти ураження пухирчастою сажкою. Оптимальна густота на період збирання — не менше 60 рослин в Лісостепу і 40 рослин у Степу на 10 м^2. Урожайність — 80—90 кг зерна з однієї сотки. Придатний для вирощування на зерно й силос для лісостепової і степової зон України.

Маїссинте 250 МВ. Рослини високорослі, добре кущаться, коефіцієнт кущення 1,3—2,9. Стебла тонкі, їхній діаметр біля качана 1—1,5 см. Качан слабоконусоподібної форми довжиною 12—15 см, масою 90—110 г. Зерно жовте і біле, кременисто-зубоподібне. Листків у зеленій масі 66%. Середньоранній. Період від сходів до воскової стиглості — 112—125 днів. Стійкий до ураження хворобами. Вміст білка в зеленій масі 6,6—7,0%. Урожайність — 600—700 кг зеленої маси з однієї сотки. Придатний для вирощування на силос і зелений корм у лісостеповій і поліській зонах України.

Сіють кукурудзу тоді, коли середньодобова температура грунту на глибині 10 см досягає 10—12°С. Орієнтиром може бути початок цвітіння абрикосів.

Сіяти краще рядковим способом з таким розрахунком, щоб на погонному метрі було не менше 3—4 рослин; ширина міжрядь 45—70 см. Загустиш посіви — не матимеш урожаю, зрідиш — те саме. За даними науковців, 15—20% рослин пошкоджуються

Грунтову вологу

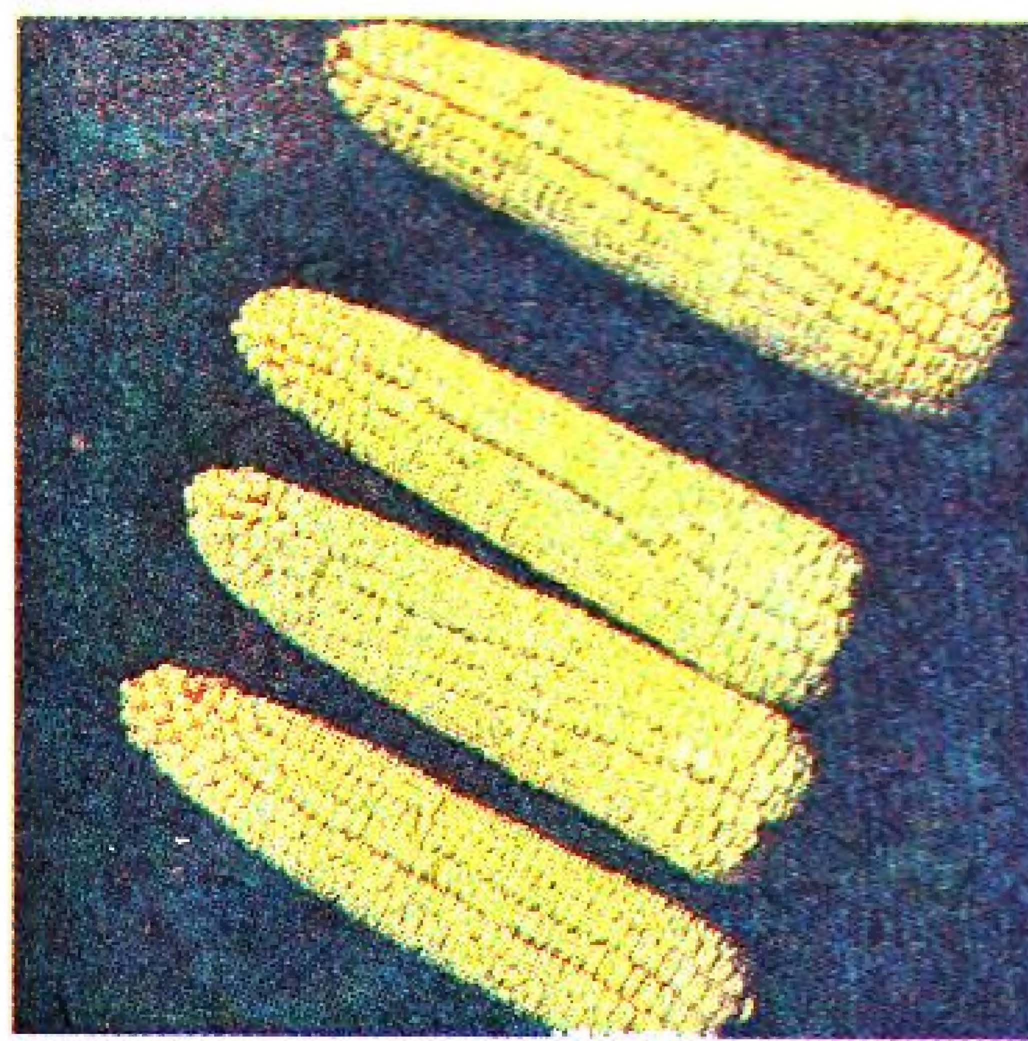
Всім відомо, що вдень під дією сонячних променів волога інтенсивно випаровується з поверхні грунту. А вночі грунт охолоджується, випаровування зменшується і навіть відбувається зворотний процес — випадає роса. Але як і в першому, і в другому випадку затримати вологу? Особливо ця проблема актуальна на півдні України. Переважна більшість садівників, городників використовує мульчу (старе листя, тирсу, солому тощо). Але існує більш ефективний і дуже простий метод М. Ф. Лукіна, придатний при вирощуванні дерев, кущів, овочевих культур (крім коренеплідних).

Суть його полягає в тому, що непродуктивні витрати вологи з грунту обмежуються за допомогою поліетиленової плівки (колір значення не має). Але нею не просто застеляють грядку, як це найчастіше можна спостерігати, а ще й зверху присипають шаром грунту 3—5 см. Ні в якому випадку не можна всю площу ділянки застеляти суцільно. Між стрічками плівки залишають прогалини (доріжки), через котрі буде вбиратися атмосферна волога. З них, до речі, можна брати грунт для присипання плівки. Доріжки найкраще прикрити дошками або постійно класти на них траву після прополювань. Особливо цей метод зручний при вирощуванні багаторічних культур: суниці, артишока, дерев, кущів.

Закривати грядку плівкою можна в різні пори року, аби грунт не був мерзлий. Але перед тим ділянку необхідно щедро удобрити (2—3-річною нормою добрив) і перекопати. Якщо

Гібрид Колективний 95П.

Гібрид Піонер 3978.

шкідниками й хворобами. Тому норму висіву потрібно завжди збільшувати порівняно із заданою густотою, а коли весна затяжна і холодна, її слід підвищити ще на 30%. Глибина загортання насіння — 4—5 см, але висівати його потрібно обов'язково тільки у вологий шар грунту. На одну сотку витрачають 200—250 г насіння. Інколи у вологий грунт висівають накільчене насіння.

Посіявши, відразу прикотковують площу звичайним дерев'яним котком. А через 4—5 днів проводять перше «сліпе» досходове розпушування грунту, потім друге залежно від інтенсивності проростання бур'янів. Цю роботу краще виконувати граблями з дерев'яним зубом. Зуби повинні бути рівні і однакової довжини.

Важливим технологічним заходом є формування густоти рослин. Проривають кукурудзу у фазі 3—4 листків. Найкраще розпушувати грунт і знищувати бур'яни в рядках сапою.

У кукурудзи часто спостерігається череззерниця, тобто значна частина комірок на качані залишається незаповненою зерном. Одна з основних причин — невдале розміщення рослин на ділянці в один рядок вздовж межі. Найкраще висівати 6—8 рядків завдовжки 30—50 м.

Кукурудза дуже вибаглива до умов живлення. Якщо мало калію, вилягає. Тож для її підживлення використовують органіку або гранульовані добрива. Роблять це тоді, коли висота рослин досягає 30—40 см. Під час підживлення можна внести 3—5 кг перегною, 2—3 кг попелу на 10 м^2.

В умовах України найбільшу небезпеку для майбутнього урожаю кукурудзи становлять: з хвороб — пухирчаста сажка, гельмінтоспоріоз, іржа; із шкідників — дротяники, шведська муха, гусінь озимої совки та кукурудзяного метелика, а також гризуни — миша полівка і хом'як. Під час зберігання кукурудзу уражують зернова міль та комірний довгоносик.

На зерно кукурудзу збирають за повної стиглості, коли стебла рослин пожовкнуть, обгортки і листя підсохнуть, а зерно стане блискучим і твердим. У цей час вологість становитиме 16—26% залежно від зони вирощування. Можна виламувати качани на пні або зрізувати рослини, а вже потім виламувати качани у снопах. Останній спосіб кращий — зводяться до мінімуму втрати качанів, ділянки раніше звільняються від стебел кукурудзи, зберігаються грубі корми у вигляді стебел і листя з хорошою кормовою цінністю.

Кукурудзу скошують косами, зрубують сапами, лопатами. Висота зрізу стебел в усіх випадках не повинна перевищувати 10—12 см від землі. Скошену і зв'язану у снопи кукурудзу ставлять для просушування. Після цього снопи переносять у стіжок і обламують качани вручну.

Найзручніше сушити качани в сонячну погоду на подвір'ї в один ряд або на горищі тощо. Їх просушують також зв'язаними низками і розвішеними в добре провітрюваному приміщенні. Після просушування до вологості зерна не нижче 14% їх можна обмолотити й кукурудзу зберігати в зерні.

На присадибній ділянці з урахуванням погодних умов і особливостей грунту можна вирощувати по 80—120 кг зерна кукурудзи з однієї сотки. Недарма в народі кажуть: «Про качанисту дбатимеш — достаток матимеш». Тож не забудьте відвести місце на присадибній ділянці цій цінній зернофуражній культурі. Вона на це заслуговує.

В. М. Гаврилюк,
Вінницька обл.,
Теплицький район,
с. Велика Мочулка.

використовую ефективно

плівка міцна, то може слугувати кілька років. Тому в разі потреби (через 2 роки) добрива вносять у канавки по краях плівки та локально під час садіння рослин.

Для молодих дерев використовують шматки плівки розміром 2×2 м, старших — 3×3 м, для ягідних кущів — 1×1 або стрічки шириною 2 м.

Під час садіння овочевої розсади або саджанців у плівці роблять надрізи і коріння розміщують у садильних ямках під плівкою.

Завдяки тому, що більша частина площі закрита плівкою, а доріжки між стрічками замульчовані бур'яном або закриті дошками, неефективні втрати вологи з грунту зводяться до мінімуму. Тому овочі і фрукти навіть на півдні України можна вирощувати без жодного поливу.

Я на своєму городі (в Криму) за методом Лукіна вирощую без поливу майже всі вологолюбні культури — баклажани, капусту, перець, помідори — і маю досить вагомі результати. Помідори, наприклад, під такою плівкою дали навіть кращий урожай, ніж на поливі. В саду теж використовую цей метод, але дерева у мене ще молоді і не плодоносять.

Якщо літня спека триває дуже довго (1,5 місяця і більше), а в Криму це не рідкість, плоди помідорів стають лише дрібніші, зберігаючи свої відмінні смакові якості. Але і цьому можна зарадити, застосувавши полив невеликою нормою у канавки між стрічками плівки.

Ширину поліетиленової стрічки розраховують залежно від фізіологічної потреби рослин. Якщо вирощують високорослі помідори, плівку беруть такої ширини, як під кущі ягідників (1,5—2 м). Для низькорослих рослин ширина може бути меншою.

Використання таких грядок, на мій погляд, дуже зручне для людей похилого віку і тих, хто не може постійно перебувати на дачі та регулярно поливати і пропалювати посіви, щорічно перекопувати грунт. А під плівкою він завжди в розпушеному стані. На другий і в наступні роки рослини висаджують в одні й ті ж надрізи в плівці.

Цей метод має ще одну особливість — на городі менше заводиться шкідників, бо вони не можуть проникнути в грунт для зимівлі. А доріжки восени чи навесні можна ошпарити гарячою водою.

Вважаю, що метод Лукіна вартий уваги городників і садівників півдня України.

О. А. Гупалова,
335038, м. Севастополь,
пр. Жовтневої революції, 32, кв. 403

ПЕРСПЕКТИВНІ СОРТИ І ГІБРИДИ ОГІРКІВ

Краснодарські

Гібрид береговий. Виведений на Кримській дослідно-селекційній станції ВІР (Краснодарський край) методом повторних схрещувань сортів Конкурент і Прогрес з дальшим індивідуальним добором на високу врожайність, комплексну стійкість до хвороб і відсутність гіркоти в плодах

Сорт середньоранній, салатний, придатний до консервування. Від появи сходів до першого збирання плодів проходить 47—49 днів. Рослини з довгою огудиною, мають розвинуту листкову поверхню, довжина головного стебла 1,6—2,3 м, кількість пагонів першого порядку 3—6, другого — 2—4. Листки зелені, середнього розміру, п'ятикутно-округлої форми, ледь розсічені, з гладенькою поверхнею пластинки.

Зав'язь овально-циліндричної форми, довжиною 3,3 см, з горбкуватою поверхнею, опушення негусте, чорне. Зеленець овально-видовженої форми, довжина 10,8—12,3 см, діаметр 3,8—4,3 см. У поперечному розрізі округло-тригранний, з розмитими білими поздовжніми смугами до третини довжини плода. Поверхня горбкувата, горбочки великі, але розміщені рідко. Маса зеленця 88—90 г. Смакова оцінка свіжих і консервованих плодів добра (відповідно 4,8—4,9 і 4,3 бала).

Сорт дає мало деформованих плодів, стійкий до їхнього пожовтіння. Переваги цього сорту — стабільна врожайність, високі смакові якості, відсутність гіркоти в плодах, відносна стійкість до борошнистої роси і вірусу огіркової мозаїки.

Декан. Виведений на Кримській дослідно-селекційній станції ВІР (Краснодарський край) схрещуванням семи сортів іноземної селекції. Комплексно стійкий до бактеріозу, борошнистої роси і пероноспорозу. Головне стебло середньої довжини, рослина компактна. Пагонів першого і другого порядку мало, листки темно-зелені, середнього розміру, середньолопатевої форми. Листкова пластинка слабо розсічена. Зав'язь овальна, з горбкуватою поверхнею. Опушення складне, негусте, біле. Зеленець овально-циліндричної форми, завдовжки 9—13 см, діаметром 3,4—4,6 см, масою 70—110 г. Основа зеленця гладенька, поверхня горбкувата. Горбочки розміщені рідко. У поперечному розрізі зеленець тригранний. Сорт середньостиглий, придатний для консервування.

Хворобами уражується значно менше, ніж сорти Ніжинський 12, Харківський. Смакові якості свіжих плодів 4,2 бала, вміст сухої речовини 4,7%, вітаміну С — 9,9 мг%.

На сортодільницях Дніпропетровської області за роки випробування в середньому зібрано 175 ц/га, а у виробничому випробуванні в 1989 р. врожайність становила 263 ц/га.

Капелька. Сорт виведений на Краснодарській овоче-картопляній селекційно-дослідній станції схрещуванням кількох гібридів і сорту Кустовий з наступним лінійним добором на штучному фоні на стійкість до борошнистої роси. Головне стебло 70—80 см завдовжки. Пагонів першого порядку 1—4, другого немає. Облистненість середня. Листки п'ятикутної форми, з гладенькою поверхнею, слаборозсічені, зеленого і темно-зеленого кольорів, довжина 16—18 см. Зав'язь еліпсоподібної форми, розміром 3—5 см, з горбкуватою поверхнею. Опушення рідке, складне, чорне. Зеленець видовжено-яйцеподібної форми, довжиною 12 см, діаметром від 4,5 до 5,5 см. Поверхня горбкувата. Горбочки великі, рідко розміщені. Забарвлення плода зелене, шийка відсутня. Малюнок — різко виражені білі смуги до 2/3 плода. У поперечному розрізі зеленець має округло-тригранну форму. Сорт середньопізній, придатний для консервування і засолювання. Уражується борошнистою росою. Смакові якості свіжих плодів — 4,8 бала, вміст сухої речовини 2,6%, вітаміну С — 15,4 мг%.

На сортодільницях Сумської області за роки випробування в середньому зібрали 218 ц/га, що на 152 ц/га більше порівняно з стандартом сортом Ніжинський 12 при товарності 80%. Максимальна врожайність 490 ц/га. У виробничому випробуванні в Сумській області в 1989 р. одержано 192 ц/га.

Надьожний. Сорт виведений на Воронезькій овочевій дослідній станції і Бірючекутській овочевій селекційно-дослідній станції методом гібридизації сортів Плодовитий 147 і Урожайний 282 з наступним індивідуально-родинним добором скоростиглих, багатоплідних рослин, стійких до бактеріозу і мозаїки.

Головне стебло 110—130 см завдовжки, пагонів першого порядку — середня кількість, другого — мало, третього немає. Листки зелені, п'ятикутно-округлої форми, слаборозсічені, цільнокраї, гладенькі.

Зав'язь еліпсоподібної і видовжено-яйцеподібної форми, розміром 2,5—4 см, з горбкуватою поверхнею. Опушення середньої густоти, складне, чорне.

Зеленець еліпсоподібної і видовжено-яйцеподібної форми, з великогорбкуватою поверхнею. У поперечному розрізі округло-тригранний. Сорт скоростиглий, салатний, засолювальний, консервний.

Пероноспорозом і бактеріозом уражується на рівні сорту Харківський і гібриду Бригадний. Смакові якості свіжих плодів 3,8—4,2 бала, вміст сухої речовини 4,3%, вітаміну С — 11,4 мг%.

За роки випробування на сортодільницях республіки урожайність становила 226—353 ц/га, що на 27—63 ц/га більше сорту Харківський, Бригадний. У виробничому сортовипробуванні Надьожний значно перевищив згадані сорти, а за віддачею продукції в ранні строки на 67—109 ц/га.

Далекосхідні

Агротехніка вирощування огірків сортів далекосхідної селекції має деякі особливості. По-перше, густота насадження на одному гектарі сортів Авангард 121, Міг, Дальнєвосточний 27 не повинна перевищувати 45—50 тис. рослин, а сортів Дальнєвосточний 6, Владивостоць-

кий 155, Каскад, Онік — 40 тис. На загущених посівах різко знижується урожай і особливо вихід товарної продукції. Міжряддя мають бути 1,4 м, відстань між рослинами в рядках після проріджування для сортів Авангард 121, Міг, Дальнєвосточний 27 — не більше 15 см, Каскад, Онік, Дальнєвосточний 6, Владивостоцький 155 — 20 см. По-друге, всі сорти автори рекомендують вирощувати без застосування хімічних засобів боротьби проти несправжньої борошнистої роси. Замість них радять проводити позакореневе підживлення такою сумішшю (із розрахунку на гектар): 7—10 кг сечовини, 120—150 г мідного купоросу і борної кислоти, 200—250 г марганцевокислого калію на 500 л води. Уперше підживлюють на початку появи ознак захворювання, вдруге — через 7—10 днів.

У період масового плодоношення доцільно зробити ще одне підживлення такою самою сумішшю. Сечовина активізує процеси азотного обміну, сприяє відростанню нових пагонів, збільшує продуктивність. Мідь і марганець затримують розвиток хвороб, а бор сприяє зав'язуванню плодів. Підживлення проводять вранці або увечері.

Збирати огірки слід не рідше, як через 2 дні, щоб не знизити вихід товарної продукції та не допускати переростання плодів.

Інші елементи технології вирощування огірків далекосхідної селекції — підготовка насіння (включаючи й знезаражування), строки сівби, дози внесення органічних і мінеральних добрив, поливи, боротьба проти шкідників і хвороб (крім пероноспорозу) — такі самі, як і для інших сортів.

Каскад. Сорт виведений у Далекосхідному науково-дослідному інституті сільського господарства схрещуванням сортів Третій лист і Кустовий 124 з наступним добором. Сорт ранньостиглий, частково дводомний, запилюється бджолами. Придатний для засолювання. Відносно стійкий до пероноспорозу, з довгою огудиною, довжина головного стебла 120—170 см, кількість пагонів першого порядку 4—5, другого мало, третього — немає. Листки світло-зелені, середнього розміру, п'ятилопатевої форми, середньорозсічені.

Зав'язь веретеновидовжена або видовжено-еліпсоподібна, з горбкуватою поверхнею, злегка гофрованою біля плодоніжки. Довжина зеленця 13,5—16 см, діаметр 4—5 см, маса 100—125 г. У поперечному розрізі він округло-тригранний.

Сорт негативно реагує на загущеність. Оптимальна густота насадження на гектарі — 40—50 тис. рослин. Урожайність — 250—300 ц/га.

Міг. Сорт виведений у Далекосхідному науково-дослідному інституті сільського господарства. Середньоранній, з тривалим періодом плодоношення. Відносно стійкий до несправжньої борошнистої роси. Огудина довга, розгалуження середнє. Зеленець видовжено-циліндричний із збігом до кінчика, інтенсивно зелений, маса 150 г, довжина 15—18 см, діаметр 3,5—5 см. Плоди мають добрі засолювальні і смакові якості, відносно довго не жовтіють.

В останні роки в інституті створено новий сорт огірків — Онік. Із сортів далекосхідної селекції слід назвати ще Дальнєвосточний 6, відносно стійкий до пероноспорозу. Недолік цього сорту — плоди дуже жовтіють.

Дальнєвосточний 27. Сорт виведений у Далекосхідному науково-дослідному інституті сільського господарства шляхом багаторазового індивідуального добору з місцевих популяцій Хабаровського краю. Придатний для засолювання. Елітне насіння вирощує інститут, у якому його створено. Сорт середньостиглий, від сходів до першого збирання проходить 40—50 днів. Урожай залежно від агротехніки і погодних умов становить 185—240 ц/га, а в окремі роки на Далекому Сході сягає 650—748 ц/га.

Відносно стійкий до посухи і несправжньої борошнистої роси. Плоди — як свіжі, так і солоні — мають добрі смакові якості. М'якуш ніжний, соковитий, ароматний. Огудина довга, листки великі, світло-зелені, зав'язь циліндрична або веретеноподібна, середньої довжини, опушення складне, чорне.

Більша частина зав'язі розміщується на пагонах першого порядку. Зеленець видовжено-еліпсоподібний, з крутою слабогофрованою основою, в поперечному розрізі тригранний, нерідко чотиригранний. Поверхня великогорбкувата, із слабким восковим нальотом, довжина 11—15 см, діаметр 4—5 см, маса 100—180 г. Забарвлення плодів світло-зелене із світлими смужками.

В. П. Роєнко, І. І. Снігир

Перманганат добувають в лабораторії

Дефіцит і високі ціни стали, на жаль, невід'ємними супутниками нашого життя. До розряду дефіцитів перейшли не тільки якісне насіння, садивний матеріал, садові інструменти чи ефективні «заморські» засоби захисту рослин, а й звичайнісінька марганцівка, якої раніше було вдосталь. От і мудрує садівник, як без того чи іншого обійтись, чим і що можна замінити або виготовити в домашніх умовах. Тож читач з м. Одеси А. К. Школенко запитує: «Як у домашніх умовах з піролюзиту (двоокису марганцю, MnO_2) одержати марганцевокислий калій (перманганат, марганцівку) — $KMnO_4$? Бо це і антисептик, і протруювач насіння, і взагалі універсальний знезаражувач».

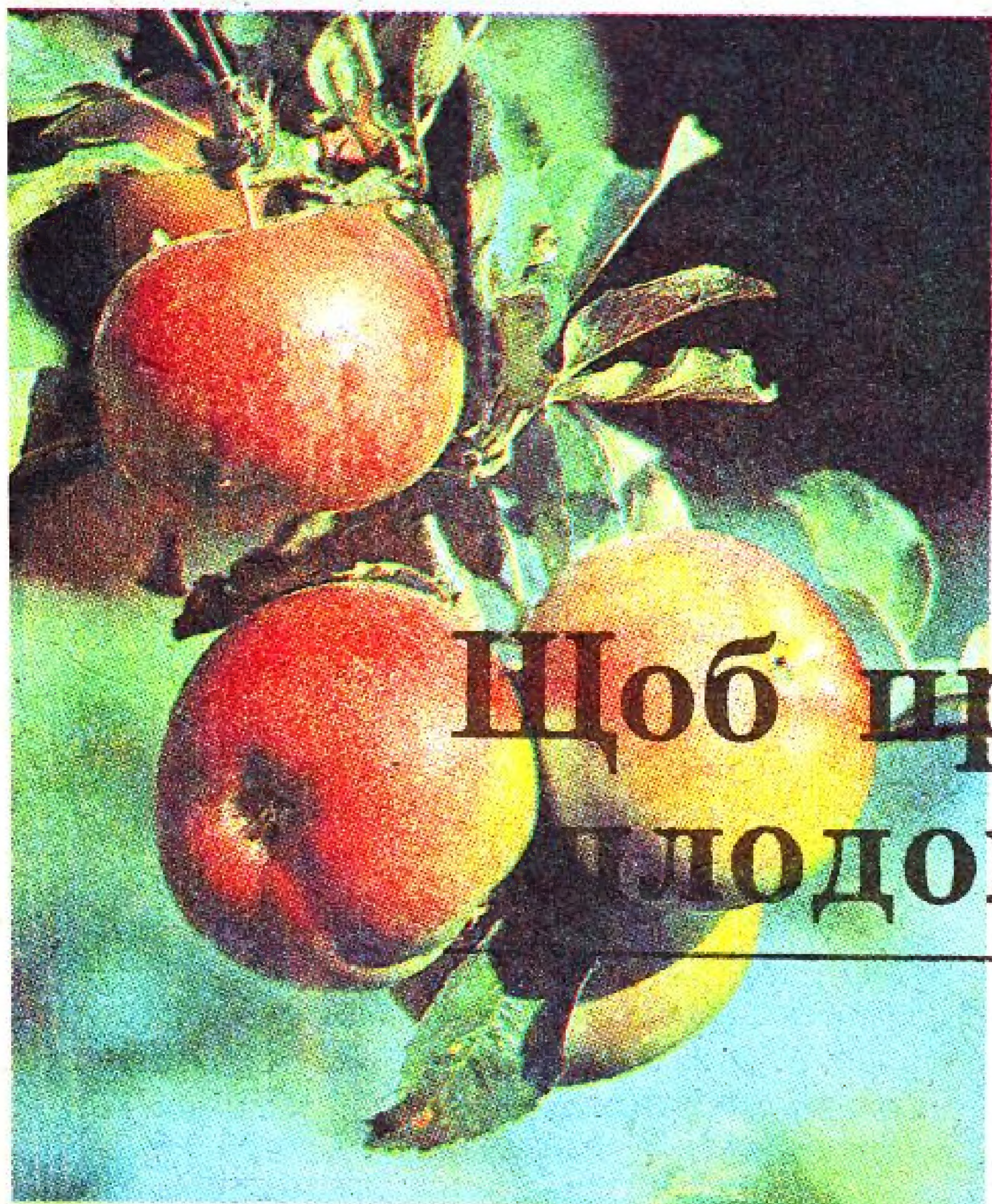
Відповідає на запитання доцент кафедри неорганічної і аналітичної хімії Українського державного аграрного університету ***Віталій Михайлович Ткаченко.***

Методики синтезу перманганату калію з природного мінералу піролюзиту загальновідомі. Одна з найпростіших з них полягає в сплавленні цього мінералу з гідроксидом та хлоратом калію у певних співвідношеннях. Після охолодження та розчинення у воді через суміш пропускають вуглекислий газ. Розчин фільтрують, випаровують до початку кристалізації $KMnO_4$ та виконують ще декілька операцій.

Все це можна здійснити тільки в умовах хімічної лабораторії, обладнаної добре працюючою тягою. А для створення високої температури потрібна муфельна піч. Крім того, необхідні вуглекислий газ, лабораторний посуд, навички в роботі тощо. До того ж хлорат калію в контакті навіть з незначною кількістю органічних речовин утворює вибухонебезпечну суміш. І, нарешті, препарат є сильним окисником, отруйний в малих кількостях.

Рекомендувати одержувати перманганат калію в домашніх умовах не можна, це небезпечно для життя та здоров'я. Втім під керівництвом фахівця в хімічній лабораторії такий синтез здійснити неважко, попередньо ознайомившись з методикою, описаною хоча б в книзі Н. Г. Ключникова, Неорганический синтез., М., «Просвещение», 1983, с. 129—130.

В. М. Ткаченко

Щоб прискорити плодоношення

Отримати з дерева якнайшвидше перший урожай плодів — природне бажання кожного садівника. Цього можна досягти оптимальною збалансованістю вегетативних і генеративних процесів у плодових рослин. Відомо, що плодоношення у різних порід настає неодночасно. З поширених на Україні плодових і ягідних культур найбільш скороплідна суниця. Якщо посадити її весною високоякісною розсадою, вже через два місяці можна збирати урожай. У 2—3-річному віці починають плодоносити малина, смородина, агрус, персик, на 4—5-й рік — черешня, вишня, абрикос, слива, деякі сорти яблуні. Груша, окремі сорти яблуні, волоський горіх, як правило, вступають у плодоношення на 6—10-й рік і пізніше.

Проте скороплідність великою мірою залежить і від багатьох інших факторів, зокрема від сорту, підщепи, способу формування крони, рівня агротехніки, застосування спеціальних агроприйомів.

Рослини, розмножувані вегетативним способом (клони), як правило, починають плодоносити раніше, ніж сіянці, які до плодоношення повинні пройти певні етапи розвитку (клони ці етапи проходять ще на материнській рослині).

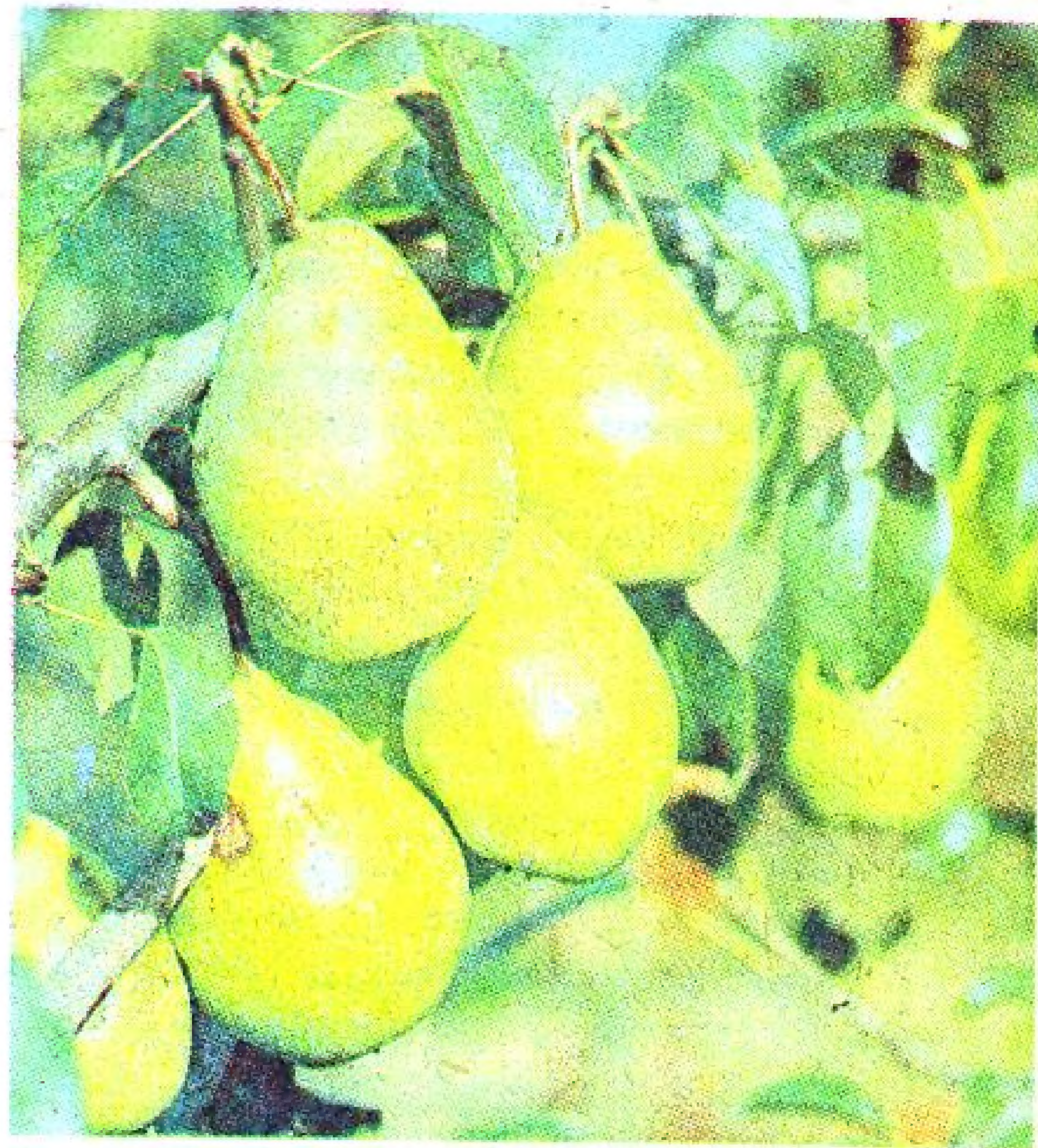
Початок плодоношення великою мірою залежить від підщепи. Це насамперед стосується яблуні і груші. Яблуня на карликових підщепах (М9, ПБ9, М26) і груша на підщепах айва А і С плодоносять з 3—4-річного віку.

Не менш важливе значення має сорт. Наприклад, сорти яблуні Айдаред, Вагнер, Голден делішес, Антор, Карлсон, Голджон, Ельстар, Синєвір, Бистриця та інші на карликових підщепах здатні зав'язувати плоди на другий-третій рік після садіння. Іноді такі прищепно-підщепні комбінації зацвітають ще в розсаднику. Зарубіжний досвід (Франція, Голландія) свідчить про можливість товарного плодоношення окремих сортопідщепних комбінацій яблуні (Глостер, Ельстар, Голджон на М9) уже в першу після садіння вегетацію.

Необхідною умовою переходу плодової рослини з вегетативного у генеративний стан є інтенсивне наростання листкової маси і кореневої системи, що забезпечує внаслідок фотосинтезу нагромадження в рослині поживних речовин. Цьому значною мірою сприяють своєчасний і якісний обробіток грунту, удобрення, зрошення. Проте активність фотосинтезу неоднакова в різних зонах (глибинах) крони. Найбільш активний фотосинтез в 1,2—1,5-метровій зоні. Листки, розміщені глибше, нерідко витрачають на дихання більше продуктів асиміляції, ніж їх виробляють. Отже, чим більший об'єм крони, тим більше в ній малодіяльних листків. Крім того, у малих дерев менша відстань між поглинальними системами (листям і корінням) і менше витрачається енергії на пересування речовин. До того ж дерева з невисокими кронами перебувають у шарі повітря, який містить більше вуглекислого газу. Таким чином, головною передумовою скороплідності плодових рослин є вирощування малооб'ємних дерев, раціональне їх розміщення в насадженнях і застосування конструкцій крон, що поліпшують доступ світла до внутрішньої їх частини.

До спеціальних агрозаходів, що прискорюють плодоношення, належать відгинання гілок, кільцювання, прищипування, застосування ретардантів.

Відгинання гілок послаблює їх ріст і сприяє нагромадженню в них асимілятів (продуктів фотосинтезу), що стимулює диференціацію генеративних бруньок, а отже, й плодоношення. Гілки краще відгинати рано навесні та в липні. У молодих дерев скелетні гілки відхиляють від центрального провідника під кутом 45—60°, підв'язуючи їх до штамбу або постійної чи тимчасової опори (дроту, кілків, вбитих у землю); за допомогою дерев'яних розпірок зберігають їх прямолінійність. Пагони і гілки другого порядку відгинають до горизонтального або близького до нього положення. Пагони можна фіксувати у потрібному положенні, сплітаючи їх уздовж осі або чіпляючи за інші, що ростуть поруч. Під час обрізування пагони розплітають.

Дещо прискорює плодоношення прищипування (пінцирування) — видалення трав'янистих верхівок пагонів. Воно тимчасово припиняє поступальний ріст пагонів, сприяє їх швидшому здерев'янінню і перетворенню у плодоносну гілочку. Це також дає можливість швидше і з найменшими затратами поживних речовин сформувати крону, зменшує обсяг зимового обрізування. Прищипують пагони, коли їх приріст становить 20—25 см, вдруге — над другим-третім листочком нового приросту.

Одним з найбільш ефективних прийомів є кільцювання — вирі-

зування на скелетних гілках чи штамбі суцільної смужки (кільця) кори або двох півкілець шириною 0,5—1 см. Це затримує відтік асимілятів у стовбур, кореневу систему і концентрує їх на ділянках гілок вище кілець, що спричиняє диференціацію на них генеративних бруньок, а отже, прискорює плодоношення. Після вирізування кільця рану ретельно обв'язують поліетиленовою плівкою, яку через 1—1,5 місяця знімають. Кільцювання проводять через 20—30 днів після цвітіння, його доцільно застосовувати лише на відносно великих, сильних, але неплодоносних деревах. Не слід цього робити на слабких, молодих деревах та у кісточкових порід.

Для регулювання росту і плодоношення застосовують також фізіологічно активні речовини, зокрема ретарданти. Обробка ними плодових дерев уповільнює ріст і активізує генеративні процеси. З ретардантів використовують ТУР (ССС, Хлорхолінхлорид), АЛАР (В9), ТИБК, з регуляторів росту — ЕТРЕЛ, КАНУ та ін. ТУР у концентрації 0,5—1% застосовують після цвітіння 2—3 рази за вегетацію через кожних 15—20 днів. Протягом двох років після обробки цим препаратом у дерев яблуні і груші зменшуються прирости, галуження, утворюється багато кільчаток, пригнічується ріст вовчків. АЛАР, крім того, зменшує активність вегетативних процесів. Обробляють ним у концентрації 0,2—0,3% яблуні і груші один раз через 15—20 днів після цвітіння. Препаратом ЕТРЕЛ в концентрації 0,2% обприскують дерева яблуні, груші, черешні та інших порід один раз наприкінці травня. Він дуже пригнічує ріст і стимулює закладання генеративних бруньок, до того ж швидко розкладається і не має післядії.

С. Г. Власюк,
канд. с-г. наук

Мурашки на малині

В одному з номерів «ДСГ» під рубрикою «Служба взаємодопомоги» читала лист, в якому дописувач бідкався, що не плодоносить малина: на кожній ягоді лише по кілька кістяночок, або, як кажуть у нас в Одесі, «бубочок».

Це явище мені теж добре відоме, бо й на своїх кущах малини таке спостерігала. Весною малина квітує гарно, але уже на стадії зеленої зав'язі видно, що урожаю не буде, оскільки на кожній ягоді утворилось не більше 2—3 «бубочок».

Спочатку вважала, що це шкодить листокрутка, гусениці якої закручують листки навколо квітучих суцвіть і, заховавшись у цих своєрідних будиночках, знищують зав'язь. Тому повела з листокрутками нищівну боротьбу. Протягом двох років обривала всі листки навколо квітуючих суцвіть, навіть на тих стеблах, де листки ще не скручувались. В результаті досягла того, що листокруток на малині практично не було. Але і ягоди не радували.

В цьому році, шукаючи причину неврожаю малини, уважно оглянула найперші квітки і виявила, що в кожній щойно розкритій квіточці сидить по кілька мурашок. Адже малина — гарний медонос і приваблює не лише бджіл, а й мурашок, котрі не можуть висмоктувати нектар і, щоб його споживати, вигризають нектаромісткі частини квіток, роблячи їх неплідними.

Провівши хоч і запізнілу, але рішучу боротьбу з мурашками, отримала нарешті в цьому році повноцінний урожай малини.

Коли вже зібрала урожай, прочитала в «Приусадебном хозяйстве» № 3 за 1992 р., що аналогічно мурашки шкодять і чорній смородині. То я припускаю, що таким чином терплять від мурашок яблуні, груші й інші рослини.

А тепер про заходи боротьби. На дерева, кущі (в тому числі й на пагони малини) надівають смужки фольги й ганчірок, змочених дизельним паливом (соляркою) або змащених солідолом. У малиннику ефективним ще є обсипання перед початком цвітіння навколо кожного стебла тютюнового пилу. Вважаю, що саме це урятувало урожай малини на моїй ділянці. Крім, того, я ще знищувала мурашники.

Тож всілякими способами не допускайте мурашок на квітучу малину, смородину та дерева і будете з урожаєм.

С. А. Михальова,
270029, м. Одеса,
вул. Мечникова, 32 а,
кв. 22

Потурбуйтесь, щоб не всохли

Мені багато разів доводилось розсилати поштою садивний матеріал в усі кінці СНД. Як правило, саджанці надходять до адресатів живими. Був випадок, коли саджанці лимонника китайського мандрували поштою з кінця жовтня до кінця лютого (чотири місяці). Коли повернулись, гадав, що пропали. Розкрив ящик, вийняв, земля ще не зовсім пересохла. Вийняв рослини і замочив на дві доби у воді, а потім прикопав у погребі. Там вони зберeглись до весни, посадив і всі прижились. Але трапляється, що однорічки взимку гинуть. Так, я три роки саджав ожину і протягом зими вона випадала. Задумався — чому ж так? Адже садив за місяць до сталого промерзання грунту. І дійшов висновку: причина в тому, що коріння у рослин підсушене, і поливу під час садіння недостатньо, особливо у такі посушливі зими, які були останні три роки. Тож рослини не могли прижитись і до весни всихали, а не вимерзали, як прийнято вважати. Недавно одержав листа з Калінінграда від І. Я. Іванова, якому висилав комплект актинідії. Він пише, що одержані саджанці замочив у гетероауксині і висадив. Тут все зрозуміло — приживлюваність стопроцентна. Але де ж узяти гетероауксин, це — дефіцит. Однак вихід є.

Багато років шукав англійську ремонтантну малину, плоди її не давали мені спокою — дуже вже великі, смачні і врожайні. Приїхав до Іванова в червні, він викопав дві молоді рослини, на одній був лише малесенький корінець. Та й віз я їх дві доби. Замочувати у воді? Але ж там майже немає коріння. Обробив цей живець із зачатками коріння «Юкою» і висадив. Рослини прижились. Повідомляю це тому, що із ростових речовин найлегше придбати саме «Юку» і гумат натрію. Ось ними і обробляйте коріння. До того ж запам'ятайте: восени саджанці у грунт необхідно садити не пізніш як за два тижні до сталого його замерзання. Якщо ж придбали їх пізно восени, прикопайте і добре полийте, а в грунт висадите весною. Коли грунт мерзлий, прикопуйте у льоху.

Тільки звідки б до вас не потрапили саджанці — поштою чи з ринку — замочіть коріння хоч на добу у воді, а тоді вже прикопуйте.

Якщо ж саджанці дуже маленькі, але для вас надзвичайно цінні (у мене було так з теплолюбною гумі), то, висадивши їх восени для дорощування, присипте грунт тирсою шаром 5 см, зверху прикрийте плівкою і знову засипте, але шаром листя. Весною відкопавши рослини, знову тримайте коріння добу у воді, потім у земляній бовтанці. Якщо у бовтанку додали коров'яку, то нічого більше і не потрібно, а у кого його немає, обробіть коріння стимулятором росту. Приживлюваність гарантую.

В. В. Беспалов,
Полтавська обл.

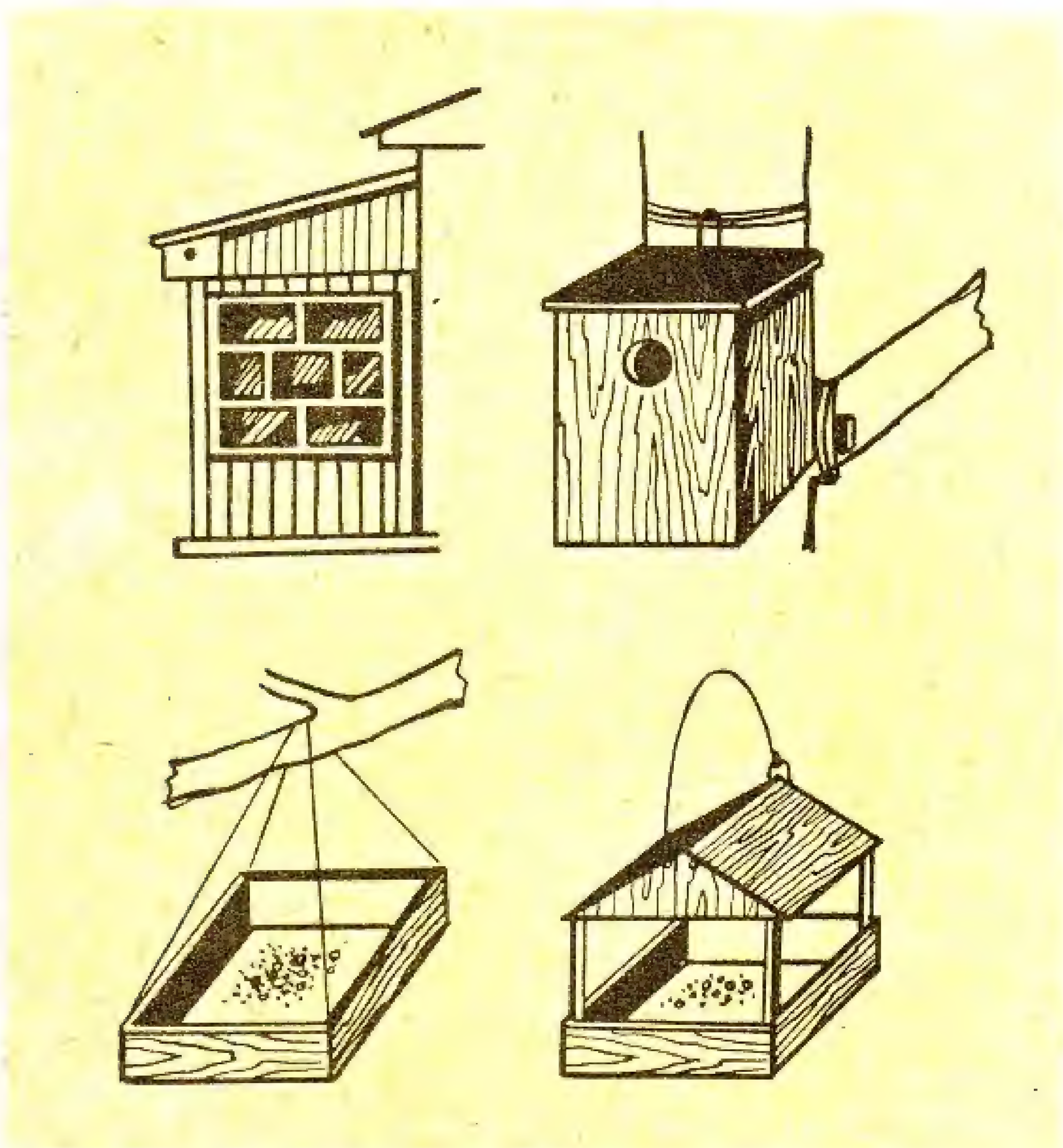
Маленькі друзі рятують сад

У «ДСГ» я частенько читаю листи аматорів, які запитують про те, якими хімічними препаратами обробляти ті чи інші рослини, дерева та кущі, щоб не розводились різні шкідники, а також де взяти ці препарати.

Я хочу розповісти про тих наших маленьких друзів, які можуть повністю замінити усі препарати — про звичайних великих синиць.

Вранці піднімешся з ліжка, вийдеш у садок і очам не повіриш... Так любо, гарно. По гілках стрибають синиці, щось перетікують між собою. Придивишся і побачиш, як вони старанно розглядають кожну шпаринку у корі дерев, шукаючи собі щось на сніданок.

Великі синиці — найплодючіші птахи. Вони гніздяться в дуплах дерев, в будиночках, зроблених для них і підвішених на деревах або під дахом житлових будинків (див. рис.).

Рано навесні вони влаштовують собі гнізда і відкладають до дванадцяти біло-жовтастих з коричневими цяточками яєць. Синиці по черзі насиджують їх. Через два тижні з яєць вилуплюються малі пташенята, а батьки приносять їм різних комах, жучків та гусениць, які повилазили з-під кори грітися на сонці. У цей час дорослі синиці приносять у гніздо їжу до 400 разів на день. Батьки годують пташенят тривалий час, навіть тоді, коли вони вже можуть перепурхувати з дерева на дерево. І лише коли пташенята навчаться гарно літати і знаходити для себе корм, вони переходять на самостійне життя. Ставши дорослими, синиці незабаром самі відкладають яйця, іноді в тому самому гнізді. У великих синиць за теплий період вилітає до трьох поколінь пташок.

Бережіть пташок! Пам'ятайте — це ваші перші помічники. Збираючи з плодових дерев шкідливих комах, вони підвищують їх урожайність. Якщо синиці будуть жити у ваших садках, то й вам буде веселіше відпочивати серед пташиних співів. Стануть зайвими різні хімічні препарати проти шкідників. Любо буде глянути на яблуні чи груші, весною обсипані цвітом, а восени — плодами.

Отож, приваблюйте пташок до ваших садків. Зробіть для них будиночки, годівниці, почепіть їх на деревах, насипте соняшникового чи гарбузового насіння або крихти білого хліба і побачите, які вони гарні і корисні — наші пернаті друзі.

А. І. Шестак,
251608, Чернігівська обл.,
Менський р-н, с. Семенівка

Ошпарте кліща

Даю відповідь М. В. Дідику, з м. Вінниці («ДСГ» № 11 за 1991 р.), котрий запитував, як позбутись кліща на кущах чорної смородини.

Рано навесні, коли земля ще мерзла (в березні), накип'ятіть води, перелийте в бачок з лійкою, яка має наконечник з сіточкою, і обприскайте гілки всіх кущів смородини і грунт біля них. У такий спосіб корисно обробити не тільки смородину, а й кущі агрусу, порічок та інших культур. Про цей метод я вичитав у літературі раніше, а застосував лише весною 1991 року на смородині та інших кущах. Результатами був задоволений. Кущі розвивались гарно, добре цвіли, листки були чисті, а плоди великі та смачні. Навіть плям на плодах агрусу не було, а на ділянці сусіда, котрий проігнорував цей метод, їх було чимало.

Можна знищувати шкідників саду і розчином солі (1 кг на 10 л води). Я роблю так: у відро вливаю 2 л гарячої води і всипаю туди 1 кг солі. Після того, як сіль розчиниться, вливаю ще 8 л води і обприскую плодові дерева, коли вони ще у фазі спокою. Стовбур, гілки і листочки були чисті від шкідників. А одну яблуньку обприскав вже тоді, коли бруньки розпустились, але шкоди теж не було.

М. П. Матвійчук,
м. Вінниця

Служба взаємодопомоги

ІНТЕГРОВАНИЙ ЗАХИСТ САДУ

Шкідники і хвороби за масового їх поширення в саду можуть звести нанівець усю працю садівника. Особливо коли поруч з садовою ділянкою знаходиться запущений старий садок, лісовий масив чи лісосмуга, які слугують розсадником інфекції й шкідників.

Про такий типовий випадок повідомляє у листі до редакції «ДСГ» В. Н. Костенюк з м. Києва: «Маю садову ділянку на хуторі Залізному неподалік від м. Василькова, що на Київщині. Поруч широколистий ліс, в якому переважають дерева вільхи. Протягом останніх кількох років плодові дерева на моїй та сусідніх ділянках щороку дуже пошкоджуються листогризучими шкідниками та попелицею. І яких заходів ми не вживали — все марно, урожаю не було.

Із власних спостережень дійшов висновку, що всі ці шкідники поширюються з вільхового лісу, який теж ними дуже пошкоджується.

Порадьте, що робити? Може, взагалі перестати обробляти цю ділянку і відмовитись від неї?» — так розпачливо закінчує листа дописувач.

Але впадати в розпач не варто,— стверджує старший науковий працівник Інституту садівництва ААНУ, Заслужений працівник сільського господарства України Віталій Михайлович Ткачов. Зарадити біді з успіхом можна, якщо застосувати інтегровану систему захисту саду.

Останнім часом в садах України із шкідників найбільшого поширення набули рослиноїдні кліщі (червоний плодовий, звичайний павутинний, глодовий, суничний), попелиці (зелена яблунева, сливова обпилена, вишнева), листоблішки (яблунева, грушева), жуки (квіткоїд яблуневий, довгоносик сірий бруньковий, довгоносик малиново-суничний, жук малиновий), яблунева горностаєва міль, п'ядун зимовий, п'ядун-шовкопряд буросмугастий, листокрутки (розанова, глодова, смородинова кривовуса, сітчаста, плодова, брунькова), плодожерки (яблунева, сливова, східна), пильщики (яблуневий, чорносмородиновий, агрусовий блідоногий) і мінуючі молі (міль-пістрянка яблунемінуюча, міль-пістрянка плодова верхньобокова, міль кружкова глодова).

Особливо значної шкоди яблуневим насадженням завдає квіткоїд яблуневий, личинка якого живиться тичинками і маточкою, вигризає квітколоже, зліплює зсередини пелюстки екскрементами, внаслідок чого бутони буріють і засихають. Дуже поширений в Україн також пильщик яблуневий плодовий. Його личинка спочатку виїдає ходи під шкірою зав'язі, а потім переходить у другий, третій, четвертий плід, де вигризає насіннєву камеру. Пошкоджені плоди обпадають.

Велику загрозу для плодових дерев, а також чорної смородини становлять листокрутки. Усі вони, за винятком плодожерок, скручують і пошкоджують листя, бутони і суцвіття. Окремі види (листокрутка брунькова, смородинова кривовуса, сітчаста та ін.) пошкоджують також плоди, вигризаючи глибокі ямки, що призводить до їх загнивання.

Дуже небезпечні плодожерки (яблунева, сливова). У садах без обприскування пошкодженість плодів цими шкідниками досягає 50—80%.

З хвороб поширені парша яблуні й груші, яка проявляється у вигляді темно-сірих плям на листках і плодах. Вона різко знижує врожай і якість плодів, вони деформуються, розтріскуються і передчасно обпадають. Досить поширена й інша хвороба — борошниста роса яблуні. Вона уражує листки, молоді пагони, суцвіття, зав'язь, на яких з'являється борошнистий наліт. Уражені листки скручуються і обпадають, а верхівки пагонів всихають. Великої шкоди завдає і моніліоз зерняткових та кісточкових порід. Проявляється у вигляді моніліального опіку в кінці або відразу після цвітіння абрикоси, вишні. Уражені суцвіття і листки раптово буріють, в'януть, але не обпадають, гілки мають вигляд обпалених вогнем, з них витікає глей. Влітку хвороба проявляється у формі плодової гнилі на зерняткових і кісточкових породах.

В поліській і лісостеповій зонах поширений коккомікоз, який уражує вишню, черешню, іноді аличу, абрикосу і сливу. Хвороба з'являється у другій половині літа у вигляді численних дрібних червонуватих плям на верхньому боці листків і блідо-рожевих лусочок на нижньому. Листки передчасно (в серпні) жовтіють і обпадають.

В усіх зонах поширена кучерявість листків персика. Хвороба проявляється рано навесні. Листки, які щойно розпустились, повністю гофровані і мають рожево-фіолетове забарвлення. Незабаром вони всихають і обпадають. Уражені пагони відмирають.

Слід відзначити, що ураження кісточкових порід хворобами, механічні пошкодження, опіки сонцем, пошкодження шкідниками, несумісність підщепи й прищепи спричиняють глеєтечу — виділення на штамбах і гілках тягучої клейової маси, що застигає у вигляді прозорих або темних скловидних утворень. Багато виділяється глею при ураженні абрикоси, персика, сливи, личі, вишні і черешні клястероспоріозом. Бруньки чорніють, вкриваються блискучим шаром глею і не обпадають. На листках утворюються невеликі некротичні плями світло-жовтого або червоно-бурого забарвлення. Розміри плям збільшуються, тканина в них випадає, внаслідок чого виникають дірки різної форми з червоно-бурою облямівкою. На уражених пагонах персика, абрикоси і сливи також утворюються пурпурно-червоні плями, з часом кора посередині плям розтріскується і з тріщин витікає глей, який нерідко суцільною плівкою вкриває пагони. Дуже уражені пагони відмирають.

На Поліссі та в Західному Лісостепу значно поширений антракноз, який уражує чорну смородину, порічки і агрус. На черешках і зелених пагонах утворюються дрібні бурі виразки, а на листках дрібні бурі плями з чорними горбочками в центрі. Потім плями зливаються, листки буріють, всихають і обпадають.

Шкідники і хвороби послаблюють рослини, знижують їхню стійкість до низьких температур, погіршують товарні якості плодів і ягід, призводять до значного недобору, а інколи й до повної втрати врожаю, часто викликають передчасну загибель дерев і кущів.

У боротьбі з шкідниками і хворобами найефектив-

нішою є інтегрована система захисту саду, яка поєднує біологічні, агротехнічні, механічні, фізичні й хімічні заходи. До того ж вона передбачає обмежене застосування хімічних засобів захисту, забезпечуючи таким чином збереження корисних комах, які виконують роль природних регуляторів чисельності шкідників, так званих ентомофагів.

Біологічні методи. У присадибному саду, де постійно квітують рослини (кріп, кмин, висадки цибулі, капусти та ін.), що приваблюють корисних комах, роль їх значно вища, ніж у промислових насадженнях. Завдання садівників-аматорів полягає в тому, щоб оберігати та використовувати ентомофагів. Однак, коли шкідників багато, корисні комахи не можуть справитися з ними самостійно. Вони розвиваються повільніше, ніж шкідники, тому до масового розмноження ентомофагів чимало рослин буде пошкоджено.

За таких умов, крім ентомофагів, застосовують також біопрепарати (бітоксибацилін, дендробацилін, лепідоцид). У наших дослідженнях, навіть за низької температури повітря (14—16°С), коли дія біопрепарату знижується, сумарна ефективність застосування лепідоциду (2 кг/га) та природних ентомофагів проти п'ядунів і листокруток була досить високою і становила 64—74%, а при використанні тільки біопрепарату — не більше 50%.

Сумісне застосування біопрепаратів і природних ентомофагів ефективне майже проти всіх лускокрилих комах: білана жилкуватого, золотогуза, кільчастого та непарного шовкопрядів, яблуневої молі, п'ядунів, листокруток, листогризучих пильщиків. На жаль, у садах домінують яблуневий квіткоїд, сірий бруньковий довгоносик, малиново-суничний довгоносик, яблуневий пильщик, яблунева плодожерка, попелиці і рослиноїдні кліщі. Роль природних ентомофагів в обмеженні чисельності цих шкідників, крім попелиць і кліщів, незначна, тому доводиться застосовувати проти них хімічні та інші засоби боротьби.

Профілактичні заходи в саду

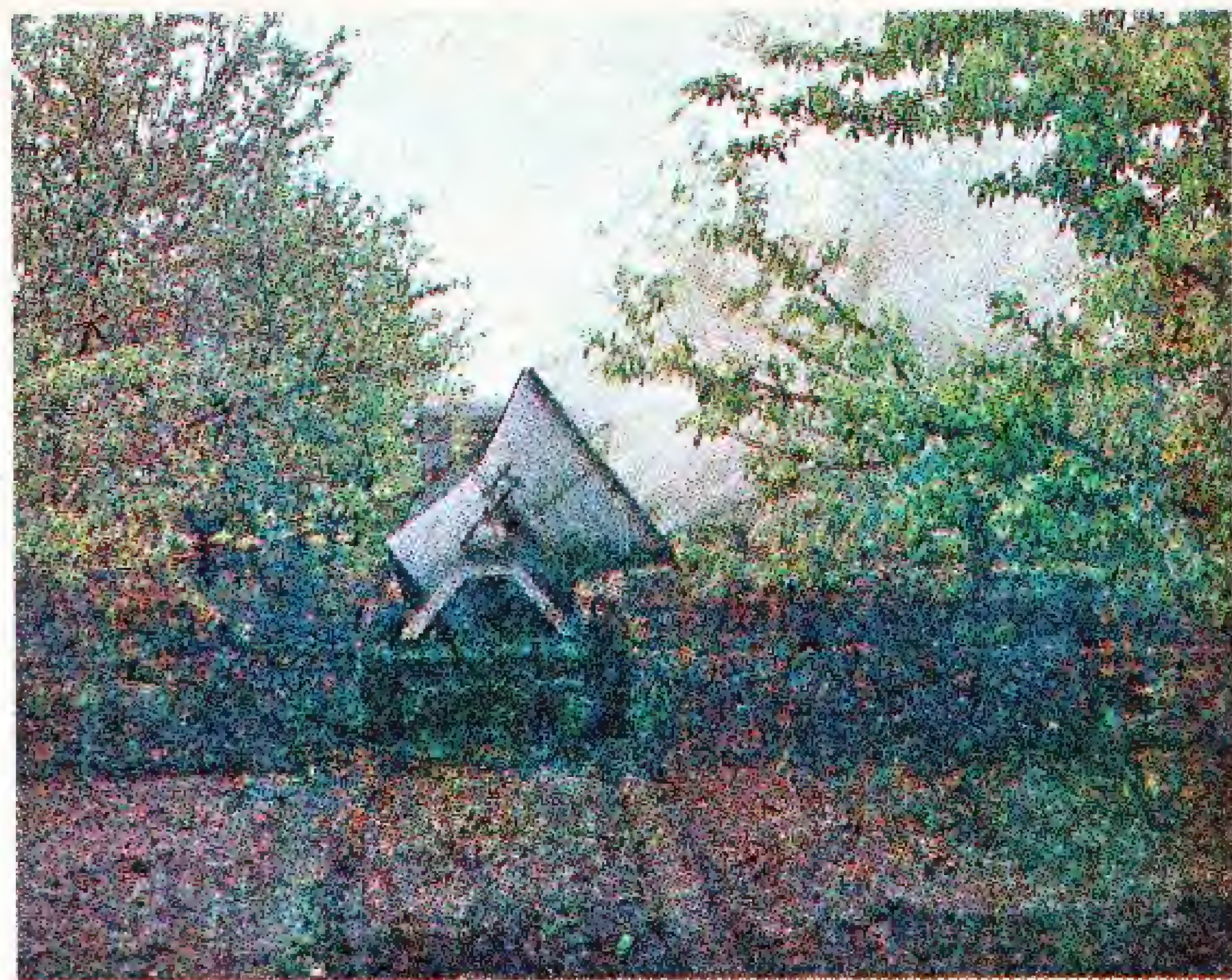
Усі профілактичні заходи в саду сприяють значному зменшенню кількості шкідників і збудників хвороб. Наприклад, обмащування наприкінці зими (під час відлиг) штамбів і скелетних гілок 20%-ним вапняним молоком допомагає уникнути захворювання дерев яблуні і груші на чорний рак, а кісточкових на глеєтечу.

Важливо також до початку сокоруху вирізати і спалити сухі, пошкоджені червицею в'їдливою, червицею пахучою, короїдами й уражені чорним раком, борошнистою росою, розетковістю гілки яблуні й груші, уражені моніліальним та бактеріальним опіками і дірчастою плямистістю гілки вишні, абрикоси й персика. Місця зрізів дезинфікують 1%-ним розчином мідного купоросу і замазують садовим варом.

Ракові й бактеріальні рани та морозобійні тріщини на штамбах і гілках в цей час зачищають до здорової деревини і замазують сумішшю глини із свіжим коров'яком у співвідношенні 1:1.

Під час обрізування плодових дерев знімають і спалюють зимові гнізда шкідників, сухі (муміфіковані) плоди, зрізують тонкі гілки з яйцекладками кільчастого шовкопряда, видаляють металевими скребачками яйцекладки непарного шовкопряда й відмерлу кору з штамбів та товстих гілок і спалюють.

Згрібають і компостують опале листя — джерело первинного зараження плодових і ягідних культур хворобами (паршею, коккомікозом, антракнозом та ін.).

У період весняного пробудження

Навесні з появою перших жуків яблуневого квіткоїда, коли температура повітря досягне 8—10°С, на штамби дерев накладають клейові пояси. Для цього клей «Пестификс» розігрівають на водяній бані і наносять тонким шаром на смужку (20 см завширшки) паперу, з якого виготовляють пакети для молока.

Клейові пояси захищають дерева від заповзання на них не тільки сірого брунькового довгоносика та яблуневого квіткоїда, а й мурашок, які живляться екскрементами попелиць і захищають їх від ворогів (сонечок, золотоочок, сирфид, хижих клопів та ін.).

Під час набубнявіння й розпускання бруньок струшують з дерев плодових довгоносиків (сірого брунькоїда, яблуневого квіткоїда, букарку, казарку, вишневого довгоносика). Роблять це рано вранці при температурі нижче 10°С.

Дерева, заселені щитівками і плодовими кліщами, під час набубнявіння бруньок обробляють 4%-ною емульсією препаратів № 30, 30а чи 30с (0,4 л на 10 л води) або 2,5%-ним нітрафеном (0,25 л).

На початку розпускання бруньок яблуню й грушу обприскують проти парші 3%-ною бордоською рідиною. Персики і абрикоси у фазі малинового бутона обприскують 3%-ною бордоською рідиною проти кучерявості, клястероспоріозу і моніліозу; сливу, вишню, черешню й аличу у фазі відокремлення бутонів — 1%-ною бордоською рідиною проти моніліозу і клястероспоріозу.

На початку висування суцвіть проти яблуневого квіткоїда та яблуневої молі обприскують насадження 0,1%-ною емульсією анометрину-Н, ровікурту (10 мл 25%-ного концентрату емульсії — к. е. — на 10 л води) або 0,6%-ною суспензією кварку (60 г 10%-ного змочуваного порошку — з. п. — на 10 л води) з додаванням проти парші та борошнистої роси 100 г сірки, яка змочується, та 40 г хлорокису міді. Щоб суміш була ефективною, треба спочатку розмішати у воді сірку, додати хлорокис міді, а потім концентрат емульсії.

У цей період для одночасної боротьби з кліщами, щитівками, попелицями, листоблішками, яблуневим квіткоїдом, листогризучими гусеницями та паршою можна запропонувати також препарат № 30 (200 мл на 10 л води) з кварком чи бензофосфатом (60 г) та хлорокисом міді (40 г). Змішувати препарат № 30 з іншими фунгіцидами, крім хлорокису міді, не можна, бо виникають опіки.

Проти попелиць до початку цвітіння яблуні,

вишні, сливи, смородини й агрусу ефективна також 5%-на суспензія антитліну-1 (500 г на 10 л води) або 4%-ний розчин зеленого мила (400 г).

Під час відокремлення бутонів яблуні та груші або відразу після цвітіння вишні, черешні, смородини проти листокруток, п'ядунів та інших листогризучих шкідників обприскують 0,2%-ною суспензією лепідоциду, 0,5%-ною бітоксибациліну чи дендробациліну. До біопрепаратів додають фунгіциди проти парші, коккомікозу, борошнистої роси: 1%-ну бордоську рідину або 0,3%-ний хлорокис міді і змочуваної сірки (100 г на 10 л розчину).

Відразу після цвітіння яблуню і грушу в період масового льоту ентомофагів обприскують біопрепаратами, якщо чисельність яблуневої молі становить 5 і більше літніх гнізд на одне 10—12-річне дерево. До біопрепарату на кожні 10 л додають 40 г поліхому і 50 г сірки для боротьби з хворобами. Дерева, заселені кліщами, щитівками, попелицями, листоблішками, в цей період обприскують 3—4%-ним зеленим милом, а при значній кількості їх — 0,75%-ним розчином 10%-ного концентрату емульсії карбофосу.

Влітку

У літній період для боротьби з попелицями та борошнистою росою регулярно вирізують і спалюють прикореневу парость, жирові пагони (вовчки) та уражені борошнистою росою.

Щоб визначити початок льоту метеликів яблуневої плодожерки та строки боротьби з нею, у кожному присадибному саду вивішують одну феромонну пастку. Чіпляють її під час цвітіння яблуні у периферійній частині крони з північно-західного боку на висоті 1,5—2 м. Оглядають пастку й видаляють з неї метеликів яблуневої плодожерки не рідше одного разу на тиждень. Клей у пастці замінюють через кожних 20 днів, ампулу з атрактантом — через 6 тижнів. Якщо у феромонну пастку протягом 7 днів потрапило понад п'ять метеликів, то через 8—10 днів після цього при температурі повітря на заході сонця понад 15,5°С яблуню й грушу обприскують 0,3%-ним лепідоцидом (30 г на 10 л води), до якого додають проти парші та борошнистої роси 40 г поліхому або полікарбацину та 50 г сірки. В цей час (червень) продовжується масовий літ ентомофагів і, щоб їх зберегти, інсектициди застосовувати недоцільно.

На початку липня проводять другу обробку яблуні й груші проти яблуневої плодожерки першого покоління 0,3%-ним лепідоцидом (за низької чисельності яблуневої плодожерки) або 0,1%-ним розчином анометрину-Н чи ровікурту 25%-ного к. е. або 0,5%-ним розчином кілзару 5%-ного к. е. чи з. п.; 0,2%-ним розчином перметрину 10%-ного к. е. чи з. п. або 0,9%-ним розчином карбофосу 10%-ного к. е. чи з. п., додаючи на 10 л розчину 40 г поліхому або полікарбацину і 50 г сірки з. п.

У першій декаді серпня проти другого покоління плодожерки (через 3—5 днів після відлову феромонною пасткою трьох метеликів протягом семи днів). дерева осінніх і зимових сортів яблуні й груші обприскують 0,3%-ним лепідоцидом або 0,9%-ним розчином 10%-ного к. е. карбофосу.

У Степу та Закарпатті дерева осінніх і зимових сортів обприскують ще 1—2 рази.

Важливим заходом у боротьбі з яблуневою плодожеркою є збирання гусениць за допомогою ловчих поясів (шириною 20 см). Їх можна робити з мішковини або цупкого паперу, складених у кілька шарів, але найкраще використовувати гофрований папір. У червні пояси накладають на середину штамба і прив'язують шпагатом або гумкою в двох місцях: зверху і знизу на відстані 1—2 см від країв. У районах, де плодожерка розвивається в кількох поколіннях, влітку пояси необхідно періодично знімати і вибирати з-під них гусінь. У Степу це слід робити не рідше одного разу на тиждень, у Лісостепу — через десять днів, а там, де плодожерка розвивається в одному поколінні, лише раз — після збирання врожаю.

Восени і взимку допомагають птахи, котрі вибирають з ловчих поясів до 80% гусені.

Після збирання врожаю вишню і черешню обприскують 1—2 рази 1%-ною бордоською рідиною проти коккомікозу.

Проти сливової плодожерки дерева обприскують під час масового льоту метеликів першого покоління, коли сума ефективних температур вище +10°С досягає 200°. Застосовують 0,6%-ний розчин бензофосфату (10%-ного к. е. чи з. п.) або кварку (10%-ного з. п. — 60 мл (г) на 10 л води). Через 14 днів обприскують вдруге 0,75%-ним розчином карбофосу (10%-ного к. е. чи з. п.).

Під час масового льоту метеликів другого покоління застосовують карбофос.

Припиняти обприскування плодових дерев необхідно не пізніше: сіркою за 1 день, біопрепаратами та зеленим милом — за 5, бордоською рідиною — за 15, ровікуртом, анометрином-Н, кілзаром, перметрином, хлорокисом міді, полікарбацином, поліхомом — за 20, карбофосом — за 30, бензофосфатом і кварком — за 40 днів до збирання врожаю.

Оскільки ровікурт, анометрин-Н, кілзар, перметрин викликають спалахи масового розмноження рослиноїдних кліщів на яблуні, не слід застосовувати їх більше двох разів за вегетацію.

Суницю і малину можна обприскувати тільки до цвітіння і після збирання врожаю, ранні сорти черешні і вишні — до цвітіння і зразу після цвітіння, застосовуючи 0,75%-ний розчин карбофосу (10%-ного к. е. чи з. п.).

Восени

В осінній період у саду відразу після збирання врожаю необхідно зібрати і закопати уражені плодовою гниллю плоди. Обпале листя згребти і закомпостувати. Штамби і основи скелетних гілок обмазати 20%-ним вапняним молоком. Грунт у міжряддях і пріштамбових кругах після листопаду перекопати.

Штамби молодих дерев обв'язати стеблами соняшника, очеретом, осокою, гілками хвойних порід (голками донизу) або руберойдом чи поліетиленовою плівкою для захисту від мишоподібних гризунів та зайців.

В. М. Ткачов,
ст. науковий працівник Інституту садівництва ААНУ, Заслужений працівник сільського господарства України

Лютий

Погано горять дрова в печі — на відлигу.

Гуси й качки купаються в снігу — на відлигу, вітер і хуртовину.

Початок лютого погожий — то й весну чекайте ранньою і погожою.

У лютому багато інею — влітку багато роси.

Азалія червона

Чудовим квітучим букетом може стати вам вазон червоної азалії. Це, якщо подобається саме такий колір. А втім, вибирайте до смаку. В пору цвітіння азалія може нарядитися в рожеве, червоне, жовте, фіолетове, біле і т. д. Цвіте гарно, розкішно. Цвітом обсипана так, що й листя закриває. І це природно для неї, бо походить ця культура з тропічних країн, де все рослинне царство квітує найстрокатіше і чи не найкраще азалія... Щось поетично-жіноче в самій її назві.

За ботанічною класифікацією вона належить до родини верескових і роду рододендронів, характеризується як квітучий чагарник, поліпшений (йдеться про декоративність) гібридизацією. Тож маємо дві групи азалій: вічнозелену, що не скидає листя й вирощується у нас в оранжереях та в кімнатних умовах, і другу — з опадаючим листям, яка зимує у відкритому грунті, хоча із захистом від морозів. Наша розмова — здебільшого про ту, яку бачите на фото, оранжерейну, індійську за походженням.

Передусім скажемо, що цвіте азалія, як і інші верескові (рододендрони), у другій половині зими та рано навесні, хоч бутони закладаються з осені. Триває цвітіння близько трьох тижнів. Азалії індійські розмножують насінням, живцями, щепленням. Основний спосіб — живцювання, строки розмноження — влітку (липень-серпень) і взимку (січень-лютий).

Зрізані з верхівкових пагонів у січні-лютому живці укорінюють у піску при температурі до 25°C. Потім висаджують їх у глечики з вересковою землею, які до теплої погоди тримають у ящиках для розмноження, а потім у теплому парнику з частим обприскуванням. Рослини поступово привчають до свіжого повітря.

Живці, зрізані в липні-серпні, укорінюють у ящиках, встановлених у затемненому вдень парнику при температурі до 25°. Ранковими і вечірніми обприскуваннями грунт підтримують у помірно вологому стані. Укорінені живці розсаджують на відстані 4×4 см у ящики з вересковою землею, які ставлять у парник.

Узимку рослини зберігають у холодних оранжереях (2—4°), ближче до світла. У травні живці азалії з глечиків та ящиків пересаджують у відкритий грунт за схемою 6×7 см. Доглядаючи, поливають і обприскують. Щоб мати штамбові кущики, верхівки прищипують. На зиму рослини повертають в оранжерею, де їх висаджують на стелажі з вересковою землею і дренажем.

Весною дворічні азалії знову висаджують у грядки відкритого грунту, краще в напівзатінку. Прищипуванням продовжують формувати крону. У вересні цілком розвинені рослини-дворічки пересаджують у горщики з дренажем, гірше розвинені — у грядки оранжереї з вересковою землею, а в горщики — у трирічному віці. Якщо немає верескової землі, азалії можна вирощувати у суміші торфового і листяного грунту з домішкою піску. Ця рослина потребує щедрого, але не надмірного поливу. Корисне рідке добриво з коров'яку. Пересихання азалій призводить до втрати не лише бутонів, а й листя. Поливають, як правило, м'якою водою.

Щеплення застосовують, щоб прискорити цвітіння, а також для кращого росту кущів слаборослих сортів. Молоді рослини прищеплюють копулірyванням, а дорослі — врозщіп на дички з посиленим ростом. Приміщення з прищепами притінюють. Прищипуванням азаліям надають пірамідальної, кулястої і зонтичної форм. Весною кущики підрізують чи стри-

Окулірування троянд

(Юннати діляться досвідом)

Члени гуртка селекціонерів Республіканської станції юннатів успішно займаються зимовим окулірyванням троянд.

Восени перед першими заморозками викопуємо кущі шипшини з товщиною кореневої шийки 8—12 мм. Кореневу систему вкорочуємо до 20 см, пагони залишаємо завдовжки до 15 см. Підготовлені таким чином кущі шипшини висаджуємо у ємкості (відра, ящики) із грунтовою сумішшю, поливаємо і заносимо у підвал на зберігання.

У жовтні заготовляємо живці з маточних кущів троянд потрібного сорту. Їх зберігаємо теж у підвалі, прикопаними у вологому піску. Можна також тримати живці у нижній секції холодильника, попередньо загорнувши їх у вологу тканину та поліетиленову плівку чи кульок.

У грудні-січні виносимо посаджені кущі шипшини в лабораторію, в міру

жуть і пересаджують у ширші, але невисокі горщики, які влітку (у червні) вкопують у землю. Однак слід мати на увазі, що розмножувати азалії в кімнатних умовах дуже важко.

Коротко про догляд за дорослими рослинами. Азалії примхливі. Взимку вони «вимагають» прохолодного світлого приміщення, а влітку — відкритого повітря, але від палючих сонячних променів їх треба притінювати. В зимовий період достатньо помірної вологи, а в літні місяці треба щедро поливати і обприскувати у спекотні дні. Якщо протягом літа підживлювати азалію рідкими органічними добривами, то весною вона буйно зацвіте. Не слід допускати пересихання землі, бо обпадатиме листя. Пересаджують весною, після цвітіння, перед початком нового росту. За відсутності верескового грунту готують суміш із рівних частин хвойної, листяної і компостної землі з піском (1/6). Садити слід щільно. Грудка землі, яку пересаджують разом з рослиною, має бути вологою, а горщики — з хорошим дренажем.

Азалії не переносять високої температури й сухого повітря; їх треба тримати в найпрохолоднішому місці, біля вікна, подалі від батарей опалення. Корисно часто обмивати рослини холодним душем. Морозне повітря та протяги шкодять їм.

Як відомо, квіткові бутони в азалій утворюються на кінцях однорічних пагонів. Останні повинні бути короткими, товстими, мати здорове темнозелене листя. Такі пагони виростають тільки при низькій температурі й достатньому освітленні. Але найбільше значення для культури азалій, як і всіх кімнатних рослин, має правильне поливання. Цікаво, що часте обприскування водою при кімнатній температурі не лише сприяє нормальному росту, а й захищає рослини від шкідників.

Азалії милують око і в групових насадженнях, і окремими кущиками на квітниках, прикрашають чагарникові групи. А ще їх застосовують для вигонки (садові форми з обпадаючим листям, при температурі близько 20°).

П. Черех

Вигонка бузку взимку

Для вигонки бузку можна використати як невеликий кущ чи деревце, так і окремі гілки.

Щоб, скажімо, до Нового року мати квітучий кущ, вигонку слід розпочати наприкінці листопада. Для цього пізно восени бузок викопують і пересаджують у відповідної величини діжку чи ящик, у дні яких обов'язково роблять отвір для стікання надлишкової води. Коли настануть сильні морози, діжку з бузком переносять у холодний підвал чи в холодні сіни, стежачи, щоб кущ не промерз. На початку грудня бузок вносять у кімнату. Переносити кущ відразу з холодного приміщення у тепле не рекомендується, потрібно зробити цей перехід від низької температури до вищої поступовим.

Внісши бузок до кімнати, треба його щедро полити і збризнути. Кімнату потрібно якомога частіше провітрювати; кущ тричі на день обприскувати; щедро поливати.

Через деякий час бруньки починають набухати, розпукуватися і з квіткових бруньок з'являться бутони. Якщо починають дуже розвиватися листкові бруньки, то це може зашкодити квітковим; такі бруньки необхідно видалити. Після утворення бутонів бузок переносять у найтепліше місце кімнати (світло для бузку не важливе). Догляд знову-таки полягає в щедрому поливанні і частому обприскуванні водою, на 3—4° теплішою за кімнатну (ні в якому разі не холодною).

Як тільки почнуть розпускатися перші квіти, обприскування припиняють, бо воно прискорює відцвітання. Коли значна частина квітів розпуститься, бузок варто перенести у найхолодніше місце кімнати, але пильнувати, щоб холодне повітря не потрапляло безпосередньо на рослину.

Вигонка цілого куща набагато складніша, ніж окремих гілок, особливо у місті. Для цього використовують гілки з добре розвиненими квітковими бруньками, які зрізують наприкінці жовтня — на початку листопада. Їх кидають на 5 тижнів до холодильника, де підтримують температуру від 3 до 5° нижче нуля. Якщо гілки зрізані у грудні або пізніше, проморожувати їх не потрібно. У середині грудня гілки виймають з холодильника і на 8—12 год кладуть у ванну з водою кімнатної температури. Потім їх дістають, кінці розрізують і ставлять у спеціальний розчин, занурюючи на глибину близько 20 см. Розчин готують завчасно, за 5—6 год. На 10 л води кладуть 8 г калієво-алюмінієвого галуну, 4 г хлористого калію, 3 г хлористого натрію, інколи додають 300 г цукру. Можна зробити розчин і з повного мінерального добрива (20 г на 10 л води).

Температура у приміщенні має бути 19—22°С. Потрібна також висока вологість, тому квіткові бруньки треба частіше обприскувати. Через 20—25 днів бузок зацвіте. Щоб квіти довше збереглися свіжими, їх ставлять у вазу з слабким розчином лимонної кислоти, можна додати у воду кілька крапель оцтової есенції.

підсихання грунт поливаємо, накриваємо плівкою. Починається сокорух, на рослинах розвиваються листочки. В цей час можна проводити окулірування — кора добре відокремлюється.

Рослини виймаємо з грунту, протираємо тканиною кореневу шийку і робимо звичайне окулірування в Т-подібний розріз сплячим вічком з щитком у кореневу шийку. Вічка беремо із заготовлених восени живців троянд.

Заокуліровану шипшину обв'язуємо ізоляційною стрічкою і висаджуємо знову у ту ж посудину, накриваємо поліетиленовою плівкою. Ставимо на 2—3 тижні у прохолодне приміщення з температурою повітря 5—10°С. Через три тижні перевіряємо зростання щитка із шипшиною: якщо окулірування вдале, то на лінії розрізу шипшини утвориться калюс. Якщо його немає, окулірування повторюємо.

При позитивних результатах ізоляційну стрічку знімаємо, пагін шипшини зрізуємо над заокуліpованим вічком, зріз замащуємо садовим варом чи пластиліном. Рослини знову накриваємо плівкою і так залишаємо доти, поки вічко не піде в ріст. Тоді знімаємо плівку і тримаємо в світлому прохолодному приміщенні до весни, коли висаджуємо у грунт.

Вважаємо, що цей метод досить практичний і доступний як для учнів, так і для дорослих.

Л. О. Матієнко,
методист відділу біології
Республіканської станції
юннатів, м. Київ

ВЕРБЕНА

Рід вербена налічує близько 200 видів, батьківщиною яких є Америка. На Україні вже починають поширюватись три із них: вербена гібридна, жилкувата (жорстка) та бонарська.

За своєю біологією усі вербени — багаторічні рослини. Однак, оскільки вони не витримують морозів, у наших умовах їх культивують як однорічники.

Вербена гібридна характеризується тривалим вегетаційним періодом, зокрема від сівби до появи перших квітів проходить 110—140 днів. Насіння достигає теж досить довго. Тому строк сівби вибирають залежно від того, коли хочуть мати квіти. Здебільшого насіння висівають у горщики з грунтовою сумішшю дуже рано — у лютому-березні. Після того, як сім'ядольні листочки добре розів'ються, молоді рослинки пікірують, розсаджуючи на відстані 4—8 см. На постійне місце вербену гібридну висаджують найчастіше у травні, хоч її можна пересаджувати у будь-якому віці. Навіть квітучі рослини, пересаджені з невеликою грудкою землі, через одну-три доби повністю відновлюють декоративність. Цвіте вербена надзвичайно пишно, утворюючи суцільний квітковий килим, чарує дивною веселкою барв з червня до пізньої осені.

Вербена жорстка утворює численні довгі бічні відгалуження, піднімаючи свої напівсланкі пагони на 30—40 см над землею. Кущ широкий, розлогий, листки і стебла вкриті жорсткими волосками. Невеликі за розміром яскраво-бузкові квіточки зібрані у складні суцвіття, утворюючи суцільне густе плетиво. Цвіте з середини липня, але особливо буйно і яскраво восени, протягом вересня.

Цю рослину теж потрібно висівати у лютому-березні. Попередньо розпікіровані рослинки у травні висаджують на постійне місце на відстані 25—35 см одна від одної.

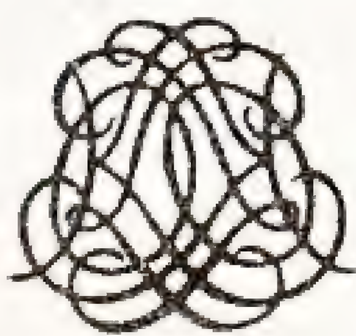
Вербена бонарська високоросла, сягає 60—90 см. Дуже своєрідна форма куща: бічні відгалуження, що несуть суцвіття на верхівках, відростають від головного стебла під кутом, близьким до прямого. Ці стебла міцні, жорсткі, майже без листя, утворюють легке переплетіння «геометричних» (трикутних) форм, що підтримує бузково-рожеву «хмаринку» суцвіть.

Як і попередні види, розмножується насінням. Висівати потрібно його у ті ж строки. Сходить досить довго, через 20—30 днів, недружно, тому пікірують вербену бонарську в міру появи сходів. На постійне місце висаджують у травні.

Описані види вербени поєднують високу декоративність з невибагливістю до умов навколишнього середовища, стійкістю до хвороб та шкідників. Вони мають добре розвинену кореневу систему, в місцях контакту з грунтом пагони швидко укорінюються, утворюючи додаткові корені, стебла та листки опушені. Все це дає рослинам змогу добре розвиватись навіть за дефіциту вологи та поживних речовин. Вербена росте на будь-якому грунті, крім заболочених. Більше того, бажано уникати занадто удобрених чи дуже родючих грунтів, бо тут вона розвиватиме буйну вегетативну масу на шкоду квітам. За затяжної спеки і посухи цвітіння без штучного зрошення теж може погіршуватись.

Використовують декоративні види вербени для клумб, бордюрів, рокаріїв групами будь-якого розміру і форми, самостійно чи у поєднанні з іншими рослинами. Вербени жилкувата (жорстка) та гібридна підійдуть для будь-якого ландшафту, де вписуються килимові форми, а бонарська особливо ефектна, коли розміщена великими групами; можна використовувати її і на другому плані. Гібридна матиме гарний вигляд і в підвісних ємкостях.

Г. М. Музичук,
м. Київ

Страусове перо

Папороті... Ці рослини з давніх-давен були оточені ореолом таємничості, їх вважали священними, бо в них немає квітів і насіння у звичному для нас розумінні. Таємниця плодоношення зумовила поширення численних легенд у різних куточках земної кулі.

Вважали, що в ніч під Івана Купала відбувається чарування і таємно з'являється насіння папороті, яке має велику силу. В одній з австрійських легенд стверджувалося: якщо зробити коло і стати в його центрі з ягодами бузини, зірваними в ніч перед святом, можна зібрати загорнуте в квітку насіння папороті, яке наділяє чарівною силою 30—40 чоловік. Воно допомагає знайти приховані скарби, розуміти всіх тварин і птахів. Право збирати його надавалося лише віруючим босоногим шукачам.

За російською легендою, папороть зацвітала рівно опівночі. Той, хто побачить падаюче насіння, певний час може спостерігати різні дива. В Україні ж вважалося, що людина, яка зірве квітку папороті, буде володіти вищою мудрістю і матиме здатність виконувати всі бажання.

І все ж навіть у XVIII сторіччі в народі мали досить слабке уявлення про папороті, хоча деякі з них і використовували як лікарські рослини з давніх часів. Лише в останні десятиліття інтерес до папоротей значно зріс. Зацікавилися ними і спеціалісти-озеленювачі, й аматори. Воно й не дивно, адже їх розмаїття можна широко використовувати в оранжируванні букетів, фітодизайні. Папороті — чудові рослини для кам'янистих гірок, їх висаджують біля водойм, на схилах, серед газонів, вони надають ландшафту природного характеру.

Один з найдекоративніших видів папороті — страусове перо звичайне (у народі його ще ласкаво називають паперушина, солодиця лісова, струсійка звичайна). Це

Їжачий чагарник

У № 7 «ДСГ» за цей рік під рубрикою «Служба взаємодопомоги» Т. Домінюк із Житомирщини цікавилася, коли викопувати коріння елеутерокока і як із нього готувати ліки. На цю публікацію відгукнувся наш читач із м. Чернівців І. Любківський.

Не всім відомо, що у дорожчого за золото женьшеня є так би мовити конкурент, котрий містить ті самі цілющі речовини, причому вони є не тільки в корінні (як у женьшеня), а й у листках і стеблах, завдяки чому його можна використовувати як для лікування людей, так і в тваринництві, птахівництві тощо. Це — елеутерокок колючий з родини аралієвих. Його у 1960 р. почали розводити у спеціалізованих господарствах Всесоюзного інституту лікарських рослин, а два десятки років тому і в Київському ботанічному саду. Звідси він потрапив до інших ботсадів та численних ентузіастів-аматорів.

Належить елеутерокок до адаптогенних рослин, які стимулюють центральну нервову систему. На відміну від женьшеня він добре росте як на батьківщині — Далекому Сході, так і в інших регіонах. До того ж він легко розмножується вегетативно, тобто підземними відводками та живцюванням; насіннєве розмноження не дає бажаних наслідків.

Отже, елеутерокок є супутником женьшеня. Він корисний не лише хворим, а й здоровим, допомагаючи

багаторічна, високоросла, до 100—135 см, рослина з коротким міцним кореневищем, що здіймається над землею, і диморфними вайями. Стерильні утворюють правильну велику лійку з відмираючих восени ніжних трав'янистих вай, а спороносні, що розміщуються в центрі цієї лійки,— зимуючі, цупкі, менші за розміром, їх розвивається мало.

Цей різновид папороті поширений у Європі, на Кавказі, Далекому Сході, в Японії, Китаї, Північній Америці та Середземномор'ї. На Україні зустрічається рідко. У природі росте в тінистих сирих лісах, біля гірських річок, на відкритих лужках серед лісу. Поширений від низин до високогір'я. Віддає перевагу багатим грунтам з достатнім, але проточним зволоженням. У культурі стійкий, агресивний, але при сильному затіненні потерпає від нестачі світла. Якщо його добре поливають, швидко розростається. Відростає у першій декаді квітня. Інтенсивний ріст вай триває до кінця травня. Вегетує до третьої декади вересня — початку жовтня.

Шкідниками й хворобами не пошкоджується. Розмножується спорами, поділом кореневищ, та найбільш продуктивно — підземними пагонами. Розвиваючись під землею, вони досягають довжини 50 см, закінчуючись на верхівці молодою рослиною, на якій у свою чергу з'являються нові пагони. Таким чином, рослина ніби «крокує» на прилеглу територію, утворюючи в умовах культури декоративні куртини, а в природі займає величезні площі.

Підземні пагони можна викопати із землі, розрізати на живці довжиною до 5 см, верхівку з готовою брунькою відразу ж висадити, а інші розпікірувати в ящики або розкласти в них горизонтально, присипати землею і тримати на холоді до настання тепла. Навесні після відростання рослини висаджують у горщики чи відкритий грунт.

Страусове перо — один з найпоширеніших в озелененні видів. У декоративному садівництві його висаджують у напівтіні, на кам'янистих гірках, біля штучних водойм, а також в оранжереях і в кімнатних умовах. Придатний для вигонки листя.

Та не лише декоративні якості притаманні страусовому перу. Весняної пори він є їстівною рослиною. У провінціях Канади і деяких штатах США, де страусове перо з давніх давен вважається традиційною їжею індійців, збирання і реалізація його — досить прибуткова стаття економіки. З молодих, ще не розгорнутих вай, довжина яких не перевищує 10—20 см, виготовляють консерви або заморожені брикети.

У нашій країні страусове перо не набуло такого широкого вжитку, хоча в Примор'ї окремі аматори заготовляють і використовують його поряд з іншим видом папороті — орляком звичайним, визнаним як харчовий продукт. Страусове перо варять, сушать, солять. Для консервування відварені рахіси промивають до необхідної солоності, складають у скляні банки, заливають 6%-ним розчином солі, додають 0,5 г на 1 л аскорбінової кислоти, стерилізують і герметично закривають. Споживають смаженими, маринованими, використовують для приготування салатів.

У народній медицині папороть відома як в'яжучий, заспокійливий, протисудомний, спазмолітичний, протиглистяний засіб. Протизапальна й антисептична активність спор і надземної частини експериментально підтверджені.

Вирощувати цю рослину досить легко. Ознайомитися з нею можна на колекційних ділянках Ботанічного саду Київського університету, а при бажанні й придбати.

Н. М. Стеценко

уникати захворювань, якщо щодня вживати препарати або відвари з нього.

У корінні та кореневищах (які повзуть від материнського куща до кільканадцяти метрів і створюють хащові зарості, подібні до обліпихи) містяться вісім речовин елеутерокозидів, похідні кумарину, флавоноїди, ефірна олія, рослинний віск, крохмаль, смоли та інші цінні речовини. Препарати з нього підвищують розумову й фізичну працездатність, стійкість до несприятливих умов, посилюють гостроту зору, поліпшують обмін речовин і апетит. Показаннями для призначення елеутерокока є: фізична й розумова перевтома, неврастенія, психостенія, виснаження нервової системи, які супроводжуються зниженням працездатності, дратівливістю та безсонням. Він рекомендується хворим на ангіоспазми, аритмію й гіпотонію, при атеросклерозах й гіпертонії, а також при легких формах цукрового діабету, статевому інфантилізмі (недорозвинутості) та непліддності. Експериментальними даними виявлено, що препарати з елеутерокока ослаблюють метастазування та посилюють дію протипухлинних препаратів. Слід, однак, пам'ятати, що їх не можна вживати при інфарктах міокарда, гіпертонічних кризах та гострих інфекційних захворюваннях.

Готують екстракт на 40%-ному спирті або ж горілці у співвідношенні 1 : 1 за об'ємом. Вживати по 20—30 крапель за півгодини до їди. У домашніх умовах можна використовувати і відвар (пропорція та сама або брати трохи менше сировини), але до нього треба додавати м'яту та дещо підсолоджувати, найкраще натуральним медом.

Корені та кореневища елеутерокока заготовляють восени. Їх викопують, струшують від землі, промивають у холодній воді і пров'ялюють на повітрі. Після цього, перевіривши, чи нема ушкоджень, розрізують на шматки, товсте коріння ще й уздовж. Сушать на горищах (під залізним дахом), а ще краще у сушарках-духовках за температури 70—75°. Припиняють сушити, коли сировина стає крихкою і ламкою.

Елеутерокок морозів та посухи не боїться. Рослина виростає у наших умовах до 2 і більше метрів заввишки. Листя та гілки мають своєрідний запах, який не всі добре сприймають, але до нього можна поступово звикнути.

І. Любківський,
м. Чернівці

Домашня ферма

ПОРОСЯ НА ПОДВІР'Ї

Якщо ви хочете купити порося і виростити його, то перш за все потрібно подбати про приміщення. Воно повинно бути сухе, світле, чисте, тепле і без протягів.

Коли ж не маєте можливості створити такий комфорт в усьому приміщенні, то радимо вибрати найкраще місце і встановити в ньому спеціальний ящик з електричним ламповим обігрівачем.

Конструкція ящика дуже проста. Виготовляють його з тонких дощок, фанери або інших підручних матеріалів. Довжина — 80—90, ширина — 50—60, висота — 60—70 см. В одній із стінок роблять лаз розміром 30×30 см і прикривають його поліетиленовими стрічками. Дно висувне, вмонтоване, на висоті 2—3 см від рівня підлоги. Верхня частина ящика закривається кришками, між якими встановлюють електролампочку. Температура повітря в ящику для поросят місячного віку повинна бути 22—24° тепла.

На відміну від інших тварин свині не мають захисного волосяного покриву, що утримує тепло взимку. Особливо слабка терморегуляція у новонароджених. Для поросят до 2-місячного віку оптимальною вважається температура повітря 20—22°, у 3—4 місяці — 18—22°, а старше 4 місяців — 14—22°.

Виходячи з цього, можна рекомендувати обзаводитися поросятами у квітні-травні з тим, щоб період відгодівлі припадав на осінньо-зимові місяці. За таких умов найкраще використовуються природні кліматичні умови для забезпечення високої продуктивності тварин.

Продуктивність свиней залежить від породи, екстер'єру і інтер'єру. На Україні розводять понад 10 порід і типів свиней. Найпоширеніша велика біла — близько 85% усього поголів'я. Свиней цієї породи, виведеної в Англії у минулому столітті, розводять у господарствах України вже сто років. Вони мають міцну будову тіла, великі за розміром і масою. Дорослі кнури важать понад 350 кг, свиноматки — 250 кг. Молодняк у віці 6—7 місяців набирає 100—110 кг живої маси.

На півдні України розводять свиней української степової білої породи, виведеної в Херсонській області в 1926—1934 рр. Свині мають міцну конституцію, добре пристосовані до степових умов. Дорослі кнури важать 340 кг, свиноматки 230 кг.

У Полтавській та інших областях користується попитом миргородська порода м'ясо-сального напрямку продуктивності. Тварини пристосовані до випасання. Свиноматкам властиві високі материнські якості, вони приводять і вигодовують по 10—12 поросят.

Останнім часом набувають поширення свині великої чорної породи сального напрямку продуктивності. Тварини невибагливі до умов годівлі і утримання. Найпоширеніші вони в Донецькій та Вінницькій областях.

Зараз завершується створення полтавської м'ясної породи. Тварини великі, широкотілі, з добре розвиненими м'ясними формами, добре оплачують корми продукцією.

Маючи певні знання про породу, екстер'єр і інтер'єр, ви зможете оцінити тварину. На ринку серед великої кількості поросят вам не складно буде вибрати найпридатніше для вирощування у вашій садибі.

Оцінюється екстер'єр (зовнішність) на око, а також за допомогою промірів окремих частин тіла й обчислених на їхній основі індексів. Під інтер'єром розуміють особливості внутрішньої будови тварин, що визначають характер фізіологічних і біохімічних процесів, які відбуваються в організмі.

Вибираючи молодняк, потрібно звертати увагу на його життєздатність, придатність для вирощування і відгодівлі. Не варто купувати порося з вузькими і неглибокими грудьми, слаборозвинене, малорухливе. Воно має недосить розвинені внутрішні органи і не здатне забезпечити високу продуктивність.

Залежність продуктивності відгодівельних свиней від температури повітря і живої маси подано в табл. 1.

Відгодованим свиням перешкоджає виділяти тепло підшкірний шар сала, а тому, перебуваю-

Таблиця 1

Жива маса свиней, кг	Середньодобовий приріст (г) свиней при температурі повітря в приміщенні, °С					
	4	10	16	21	27	32
56—79	460	530	630	780	660	410
79—102	430	540	660	800	600	280
102—124	400	600	760	780	550	220
Понад 125	340	680	880	720	440	40

Таблиця 2

Жива маса, кг	Кормові одиниці	Перетравний протеїн, г	Комбікорм або суміш концкормів, кг	Картопля, кормові буряки, відходи овочів, кг	Сінне борошно бобових трав, кг
18—30	1,6—1,7	200	1,2—1,4	1,2—1,4	0,2—0,3
31—40	1,7—2,0	240	1,4—1,7	1,4—1,5	0,3—0,4
41—50	2,0—2,3	260	1,7—2,0	1,5—2,0	0,4—0,5
51—60	2,3—2,5	270	2,0—2,1	2,0—3,0	0,4—0,5
61—70	2,5—2,8	300	2,1—2,2	3,0—3,5	0,5—0,6
71—80	2,8—3,0	310	2,2—2,3	3,5—4,0	0,5—0,6
81—90	3,0—3,2	320	2,3—2,4	4,0—4,5	0,5—0,6
91—100	3,2—3,4	340	2,4—2,5	4,5—5,0	0,5—0,6
101—120	3,4—3,5	350	2,4—2,5	5,0—5,5	0,6—0,7
Понад 120	3,6	360	2,4—2,5	5,5—6,0	0,6—0,7

чи на сонці, вони почувають себе кволо, відмовляються від їжі і знижують продуктивність. Звідси не важко зробити висновок, що відгодівельну свиню недоцільно утримувати влітку на вигулі, не захищеному від сонячних променів.

На продуктивність впливає також вологість і рух повітря в приміщенні. Підвищена вологість призводить до збільшення мікроорганізмів, які спричиняють захворювання дихальних органів у поросят. Надто сухе повітря подразнює слизові оболонки дихальних шляхів, що згубно діє на організм тварини. Підвищений рух повітря (протяги) із швидкістю понад 0,3 м/сек може викликати у поросят пневмонію. Оптимальна вологість повітря у місцях відпочинку молодняка повинна бути в межах від 40 до 70%.

Утримують поросят у хлівах. На одну голову відводять 3—4 м². Станок роблять з дощок, металевої решітки, цегли або бетонований. У ньому має бути зона відпочинку, куди стелять солому, сухе листя дерев, дерев'яні стружки або інший підстилковий матеріал. В станку повинні бути дверцята, біля яких встановлюють годівницю (дерев'яну, металеву, азбесто-цементну). Розмір годівниці залежить від віку поросяти.

Для щойно придбаного малого поросяти необхідно підготувати окрему годівницю завдовжки 50 см, завширшки 15 і заввишки 12 см, поділену на три секції. В одну з них кладуть мінеральні корми — крейду, червону глину, деревне вугілля, до другої — підсмажені зерна ячменю або кукурудзи, подрібнену моркву, а в третю секцію — основний раціон: мішанку з концентрованих, соковитих і молочних кормів. Вологими мішанками годують поросят тричі на добу.

Вода повинна бути завжди чиста і свіжа. Для старших поросят і відгодівельного поголів'я треба робити більші годівниці. Ширина у нижній частині її 30 см, у верхній — 40 см, висота задньої частини — 40, передньої — 25 см. Довжина годівниці на одну свиню має становити 45—60 см.

Серед факторів, що впливають на життєздатність і продуктивність тварин, особливу роль відіграють годівля і напування. Годівля повинна бути повноцінною і своєчасною. Раціон поросяти має складатися із підготовлених якісних кормів, з певними смаковими якостями і поживною цінністю.

На практиці поживність раціону оцінюється в кормових одиницях (одна кормова одиниця за поживністю різнозначна одному кілограмові вівса). Умовно можна вважати, що 1 кг концентрованих кормів дорівнює 1,0—1,1, кормових буряків, гарбузів, кабачків — 0,12, картоплі — 0,3, трави — 0,17 кормової одиниці.

Свиней можна годувати досхочу, але при цьому нерідко буває перевитрата кормів, а іноді і втрати їх. Рекомендовані раціони і норми годівлі молодняка свиней залежно від його живої маси подано в табл. 2.

У літній період замість картоплі, коренеплодів і сінного борошна можна згодовувати молоду зелену масу бобових, трав, кропиву, кабачки, очистки фруктів і овочів, відходи кавунів, їстівні дикорослі трави, гичку буряків, водяну ряску, молочні відвійки і сироватку, кухонні відходи тощо. Цими кормами можна замінити у раціоні половину концентратів і здешевити вартість вирощування поросяти.

Щоб корми добре поїдалися, їх потрібно подрібнювати, змішувати, здобрювати. Вони повинні мати однорідну консистенцію у вигляді вологої розсипчастої каші, приємні на смак, не кислі, не солоні, свіжоприготовлені. Тоді вони поїдаються з апетитом, поросята не хворіють, швидко набирають живої маси. У 8-місячному віці тварини досягають забійних кондицій — 110—120 кг. Якщо господар хоче відгодувати підсвинка до сальної кондиції, то його потрібно тримати 9—10 місяців до досягнення живої маси понад 150—160 кг. Більше року утримувати свиню недоцільно, бо з віком знижується приріст, а витрати кормів збільшуються. Забивати тварин треба після ветеринарного огляду. Ветеринарна служба дає дозвіл на реалізацію продуктів забою.

І. С. Петренко,
начальник відділу виробничого об'єднання «Укрм'ясопром»

Служба взаємодопомоги

Доглядайте цуценят

О. Боровик із Львівської області у «ДСГ» № 7 за 1992 р. цікавився, як доглядати цуценят (кокер-спаніель) у перші дні їхнього життя.

Насамперед цуценят цієї породи потрібно привчати до гребінця, адже їх потрібно щодня розчісувати. Купати з милом слід лише у крайньому разі, краще для цієї процедури використовувати м'які шампуні. Щоправда, споліскувати собаку легко водою можна щодня.

Промивати очі й чистити вуха цуценятам рекомендується не рідше як раз на тиждень. Очі промивати найкраще чаєм, а вушка — ваткою, намотаною на дерев'яну паличку і змоченою у розчині борного спирту. Але встромляти паличку з ватою глибоко у вуха не рекомендується, бо можна пошкодити їх.

Цуценя, котре в господі, підростаючи, любить гризти, тягти, дерти все, що потрапляє йому на очі. Тому треба ховати від нього взуття, рукавички, голки з нитками, ліки тощо.

Кокер-спаніель — чудовий супутник людини. Але постійно треба пам'ятати, що він потребує ретельного догляду за шкірою.

А тепер в мене є запитання до читачів «ДСГ». Хочу навчитися плести справжні українські брилі із соломи. Прошу читачів, котрі вміють це робити, детально розповісти, коли і як заготовляти солому, вологу чи суху, житню чи пшеничну? На якому грунті міцніша солома — чорноземі чи супіщаному? Як зберігати готового бриля, щоб він довго носився?

І. Д. Лиско,
Івано-Франківська обл.,
Коломийський р-н., с. Сідлище

Лишаї у собаки

На запитання Л. Черняхівської у № 9 «ДСГ» за 1992 рік, як лікувати собаку від лишаїв, надходять відповіді наших читачів.

Рекомендую скористатись для лікування нетребою звичайною. Це однорічна трав'яниста рослина, росте на узбіччях доріг, попід тинами, на забур'янених місцях, біля річок. Використовують усю рослину після цвітіння, навіть таку, що з насінням перезимує на корню.

Відваром нетреби виліковують різні висипи на тілі людини й тварини. Відвар готують так: 5 г дрібно нарізати разом з насінням і варити 10 хв. Дати охолонути й промивати місця, уражені лишаями, екземою, коростою та іншими шкірними хворобами. Після промивання хворі місця швидко гояться.

Г. М. Кодацька,
Черкаська обл.,
м. Чигирин, Комсомольська, 31

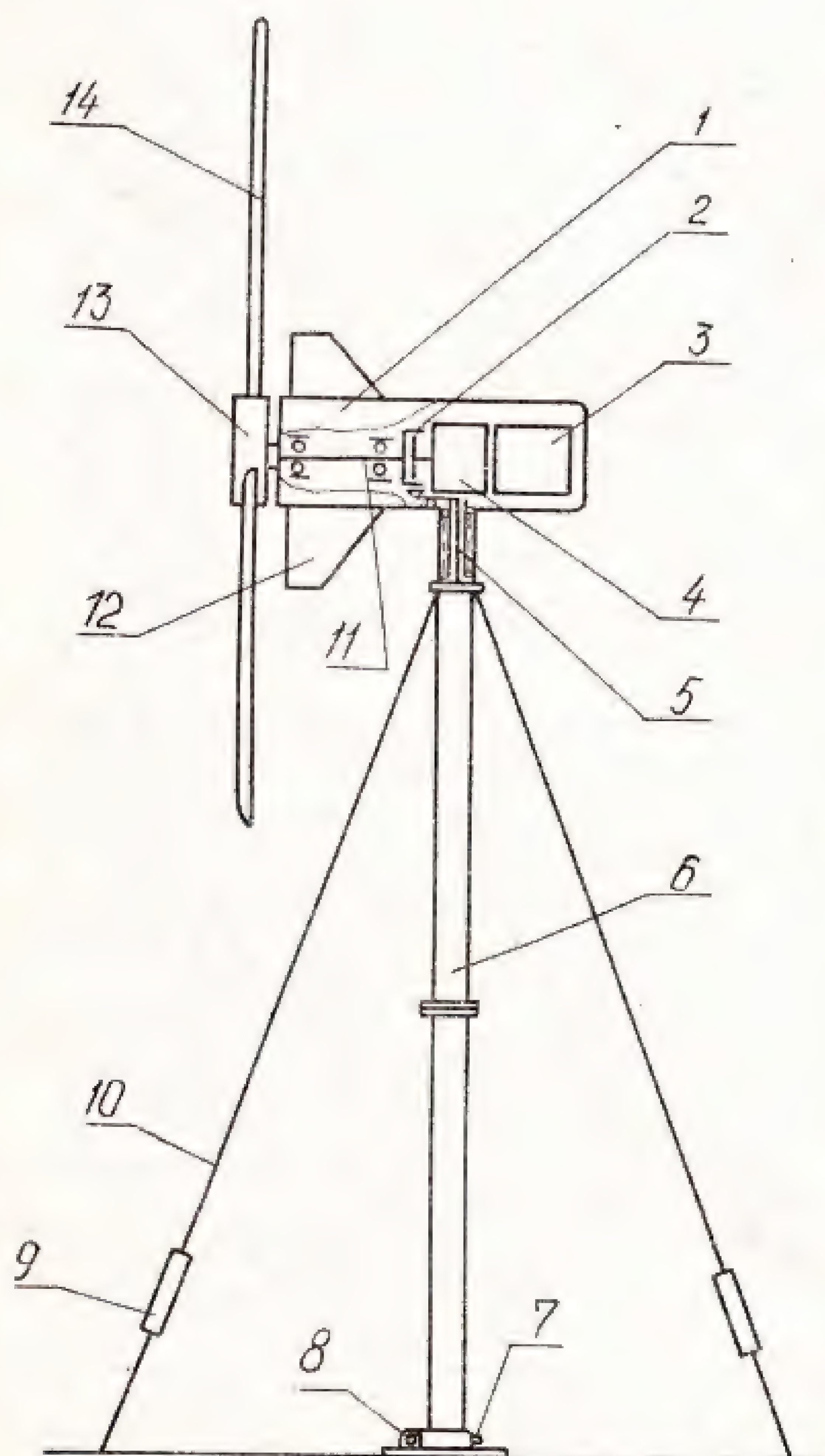
Вітряк на садибі

Багатьох наших читачів цікавлять проблеми автономних енергетичних засобів. Деякі розробки вчених, практиків-умільців вже друкувались на сторінках журналу. На цей раз пропонуємо нову конструкцію вітряка, розроблену в Інституті електродинаміки АН України.

Автономний вітроелектричний агрегат АВЕ-2-4С забезпечить вас екологічно чистою електроенергією, яка не буде залежати ні від стану економіки, ні від цін на енергоносії.

Маючи на подвір'ї вітроагрегат, ви зможете опалювати будинок і теплицю в холодну пору року, освітлювати житлові і господарські приміщення; електроенергії вистачить і для побутових приладів та теле- і радіоапаратури. Адже при швидкості вітру 7 метрів за секунду вітряк у середньому за рік виробляє близько 11 тис. кВт-год.

Вітроагрегат АВЕ-2-4С: 1 — кожух; 2 — гальмувальний шків; 3 — генератор; 4 — редуктор; 5 — поворотний пристрій; 6 — трубчастий стояк; 7 — привод гальма; 8 — шарнір; 9 — талреп; 10 — розпірка; 11 — вал; 12 — флюгерна площина; 13 — втулка; 14 — лопать.

Своїми руками

Однією з основних частин агрегату АВЕ-2-4С є трубчастий стояк з фундаментом і розтяжками, який складається з кількох секцій, зв'язаних фланцевими з'єднаннями. В основі він має шарнірне кріплення, завдяки чому легше піднімати і опускати вітроагрегат. Крім того, тут же є гвинтово-гайковий привод гальма. Тросові розпірки обладнані талрепами, за допомогою яких жорстко і точно фіксують стояк у вертикальному положенні.

Поворотний пристрій, встановлений у верхній частині трубчастого стояка, призначений для орієнтування агрегату по вітру. Він складається з блоку шарикопідшипників і пристрою для обмеження кутів повороту, який запобігає надмірному скручуванню електрокабелю, що знаходиться в порожнині трубчастого стояка.

Головка вітроагрегату прикріплюється до поворотного пристрою і складається з каркаса із змонтованими на ньому генератором, редуктором і підшипниковими блоками вала вітроколеса. Вал вітроколеса зв'язаний із валом редуктора через муфту, виготовлену у вигляді шківа колодкового важільного гальма, важіль якого через трос з'єднаний з гвинтово-гайковим приводом гальма. Головка вітроагрегату закрита обтічним кожухом з флюгерними площинами.

Вітроколесо утворене трьома поворотними лопатями від хвостового гвинта вертольота Мі-24, з'єднаними з циліндричною маточиною. Вона жорстко прикріплюється до вала вітроколеса і обладнана відцентровим регулятором частоти обертання.

Електрична частина складається з електрогенератора Г-290В з вмонтованим випрямлячем, який електрично зв'язаний з акумуляторними батареями. Ця частина може бути укомплекто-

Дім і садиба

Традиційне селянське подвір'я

Творчі здобутки народних майстрів значною мірою знайшли своє втілення у спорудженні житла, у забудові традиційних селянських садиб.

Як результат впливу різних факторів, передусім природно-кліматичних умов, особливостей історичного розвитку, соціально-економічного стану селянства, у різних регіонах України склалися характерні прийоми організації середовища селянської оселі.

На Полтавщині наприкінці XIX — на початку XX ст. був поширений так званий відкритий тип подвір'я з вільною забудовою. Окрім хати, до нього входили будівлі господарського призначення: комора, повітка, стайня, саж, курятник, погріб, клуня та ін. Комору, яку використовували для зберігання переважно зерна та інших продуктів харчування, зводили навпроти хати; обабіч неї будували погріб. У повітці, сажу, курятнику, утримували худобу, свиней, домашню птицю. Вони також знаходилися неподалік і поєднувалися оборою. У глибині двору розташовували клуню. Усі ці будівлі були функціонально взаємозв'язані, а їх кількість і відповідно розміри подвір'я визначалися напрямом господарювання і майновим станом селянина.

Основним невід'ємним елементом подвір'я, звичайно, була хата, навколо якої й групувалися різні господарські споруди. Планування традиційного житла на Полтавщині приблизно таке ж, як і в інших регіонах України,— це «хата + сіни», «хата + сіни + комора», «хата на дві половини» тощо. Для спорудження житлових будівель використовували виключно місцеві матеріали: дерево, солому, глину. Стіни, переважно зрубної конструкції, зводили з протесаних колод чи брусів. Зовні їх обмазували глиною та білили. Каркасну систему стін застосовували лише у південній частині Полтавщини. Повсюдно влаштовували високу призьбу, що захищала будівлю від вологи, та поліпшувала теплотехнічні якості житла. Солом'яні невисокі дахи із значними звисами стріхи мали плавні обриси. Уздовж чільного фасаду, орієнтованого на південь, нерідко зводили галерею на стовпах, а з причілку звиси даху підтримувалися різьбленими кронштейнами. Своєрідні були тут і вікна — як правило, з віконницями.

Садиба (ліворуч) і подвір'я з с. Попівка Зіньківського району. Загальний вигляд. Музей народної архітектури та побуту у Києві.

Подвір'я з с. Лелюхівка Новосанжарського району. Музей народної архітектури та побуту у Києві.

Колористична гармонія білих стін з природним тоном деревини та посрібленою часом стріхою не лише надавала житлу привабливості, а й підкреслювала його значимість серед інших споруд двору. Водночас використання виключно місцевих матеріалів та поширення аналогічних архітектурно-художніх засобів виразності і конструктивно-технічних прийомів будівництва на всі типи споруд сприяли стилістичній єдності усього комплексу.

У формуванні середовища селянського двору важливу роль відігравали тини, перелази, хвіртки, ворота та інші елементи благоустрою. Плетені з прутів ліщини чи верби тини плавно окреслювали контури подвір'я, поділяли його на функціональні зони. Про заможність селянина, його господарський хист певною мірою свідчили й ворота. Нерідко на Полтавщині їх поєднували з хвірткою невеличким солом'яним дашком. Дбали й про озеленення подвір'я. Біля хати та воріт традиційно буяли кущі калини, уздовж тинів від вулиці квітували мальви, соняшники, чорнобривці.

Отже, весь комплекс традиційного селянського двору функціонував і сприймався як цілісне утворення, єдиний ансамбль.

І в сучасних умовах селянське помешкання не обмежується лише житловим будинком, а функціонально і композиційно існує як неподільний організм. Його слід вважати первинним елементом сільської забудови. Саме цю особливість й варто усвідомити нинішнім проектувальникам і забудовникам сільських поселень і не тільки на Полтавщині — повсюдно в Україні.

Л. Прибєга

вана реле-регулятором, інвертором і системою керування заряджанням-розряджанням акумуляторів.

Працює наш вітряк в автоматичному режимі без участі людини. За достатньої швидкості вітру (3,5—4 м/с) головка агрегату за рахунок парусності вітроколеса і флюгерних площин самовстановлюється по вітру. Обертання вітроколеса через вал і редуктор передається генератору, котрий виробляє електроенергію напругою 28 В постійного струму і потужністю до 4 кВт. При надмірній швидкості вітру (більш як 13 м/с) відцентровий регулятор повертає лопаті, що призводить до обмеження частоти обертання вітроколеса.

Основні технічні характеристики: діапазон робочих швидкостей вітру — 4—40 м/с; потужність на затискачах генератора при швидкості вітру 7 м/с — 2 кВт, при 9,6 м/с — 2,25 кВт; діаметр вітроколеса — 4 м; кількість лопатей — 3; номінальна частота обертання вітроколеса — 400 об/хв; передавальне відношення редуктора — 10; висота від землі до осі вітроколеса — 8,3 м; діаметр трубчастого стояка — 160 мм; кількість розпірок — 3; відстань від стояка до місця кріплення розпірок — 2,5 м; маса металоконструкції — 600 кг; потужність електрогенератора — 4 кВт; напруга — 28 В; щорічний виробіток електроенергії при середній швидкості вітру 7 м/с — 10850 кВт-год.

Конструкція вітроагрегату відзначається високим рівнем технологічності, стандартизації, уніфікації і надійності. Цей вітряк виготовлений у відділенні комплексних енергетичних систем на відновлюваних джерелах енергії Інституту електродинаміки АН України.

М. А. Шихайлов,
м. Київ

Севастіан Кнейпп

«МОЄ ВОДОЛІКУВАННЯ»

Один лікар порадив хворому нервовою гарячкою просидіти в холодній ванні чверть години. Після такої процедури хворому стало так холодно, що він і слухати не хотів більше про цілющість ванн. А спеціалісти зробили висновок, що йому вже не можна застосовувати воду і що стан його безнадійний. З цим смертним вироком прийшли до мене. Я порадив хворому спробувати ще раз воду, але бути в ній не чверть години, а 10 секунд (увійти й вийти), обіцяючи позитивний результат. Сказано — зроблено. Через кілька днів хворий поправився. В таких випадках мені завжди приходило в голову, що застосовують воду такими різкими, суворими способами зумисне, щоб викликати в народі замість довіри страх до цих процедур.

Ті, хто хоче серйозно взятися за це, нехай, скориставшись тим чи іншим вищезгаданим способом загартувати себе, почнуть з обмивання всього тіла. І якщо ці обмивання не збуджують їх і не викликають безсоння, то хай застосовують їх увечері перед сном, у протилежному випадку вранці, після пробудження. Увечері часу на це не потрібно зовсім, а вранці це можна зробити за хвилину. Хто не може одразу після процедури зайнятися якою-небудь фізичною працею чи робити рухи, повинен знову (поки він не висохне і не зігріється) лягти в ліжко на чверть години.

Ця вправа, яку роблять 2—4 рази на тиждень, чого цілком достатньо, чи навіть практикована щоденно, являє собою найкращу підготовку до нашої холодної повної ванни. Досить спробувати це тільки один раз. Після першого неприємного по всьому тілу ніби розіллється приємне відчуття. І те, що раніше лякало, чого спершу побоювались, стане невдовзі майже необхідністю.

Один знайомий пан протягом вісімнадцяти років щоденно приймав перед сном повну ванну, без моїх рекомендацій. У цей період він ні разу не хворів. Багатьом, що приймали за ніч дві-три ванни, мені довелось заборонити це. Якби це для них було суворим і нестерпним, вони б самі зупинили його. Хто серйозно хоче загартувати своє тіло, зберегти здоров'я, зміцнити його, хай зверне увагу на холодну повну ванну і хай не залишається лише з одними добрими намірами.

Сильні народи, племена, роди завжди були вірними друзями холодної води, саме нашої повної ванни. Чим більше наш вік набуває характеру зніженого, тим швидше треба повернутися до здорового природного глузду, основних поглядів і принципів наших предків.

Продовження. Початок у «ДСГ» №№ 8, 9, 10, 12, 1992 р.

Холодна повна ванна для хворих

При описуванні окремих хвороб (у третій частині) буде точно вказано, коли і як часто потрібно застосовувати такі ванни. Тут же буде зроблено декілька зауважень загального характеру. Здоровому організмові самому під силу виділити хвороботворні речовини, що утворюються в ньому. Хворому ж, ослабленому хворобою тілу доводиться допомагати, щоб воно знову само могло взятися за цю роботу. Саме такою допомогою і є повна холодна ванна, яка в таких випадках слугує опорою, зміцнюючим засобом.

Цю ванну головним чином застосовують при так званих «гарячкових захворюваннях», тобто всіх тих хворобах, яким передує сильна пропасниця. Особливо небезпечні ці пропасниці при температурі 39—40° і вище; вони знесилюють і спалюють людське тіло. Той, кого пощадила хвороба, стає жертвою слабкості, виснаження. Дивитись і вичікувати, коли спаде висока температура тіла, небезпечно.

Яку ж користь може принести в такому випадку щогодини по столовій ложці, яка користь від дорогих медикаментів? Ліки в таких випадках мало послаблюють пропасницю. А чи виправдані ті штучні засоби, які дають хворому всередину або вприскують і які викликають його сп'яніння, в якому хворий нічого не знає й не відчуває? Чи може це допомогти? Високий жар тіла можна тільки погасити. Вогонь і пожежу можна загасити водою, а жар тіла — найкраще повною ванною.

При кожному новому спалахові, тобто коли жар посилюється, така ванна, яку повторюють на початку пропасниці навіть через кожні півгодини, до того ж вчасно, швидко візьме гору над жаром.

Не всі хворі можуть користуватися повними ваннами, бо деяких навіть з постелі не піднімають. Але не варто позбавляти таких хворих застосування холодної води. Ні в якому випадку. Наші способи цієї процедури настільки різноманітні, що і хворий і здоровий можуть знайти для себе відповідне застосування води. Тяжко хворим, які не можуть приймати ванни, можна обійтися обмиванням усього тіла. Ці обмивання, так само як і холодні ванни, треба робити кожного разу, як тільки посилюється жар у тілі або дуже утруднюється дихання. Застосовувати воду таким тяжко хворим, прикутим до постелі, слід особливо обережно, щоб не припуститися процедурної помилки, внаслідок чого хвороба може ускладнитися.

Я міг би назвати хворого чоловіка, який пролежав одинадцять років у ліжку з лікуванням. І водолікування, яке йому застосовували, не допомогло. Після того, як я його вилікував своїм способом застосування холодної води, попередній лікар хворого сказав, що це якесь диво. Я пояснив йому моє просте лікування і ще простіше застосування води. Нам обом стало ясно, що тліючу скалку не гасять пожежною трубою. Він застосовував воду суворо, різко, а я — слабо, обережно, зважаючи на стан здоров'я хворого.

Мені часто з болем у серці доводилось чути й читати, що в багатьох лікарнях хворі люди не покидають ліжка по 15—20 років. Я переконаний, що багатьох з таких людей можна ставити на ноги, застосовуючи точне і тривале водолікування.

2. Тепла повна ванна

Вона потрібна, як і холодна, здоровим та хворим. Спосіб користування нею двоякий: спочатку входять у теплу ванну, наповнену теплою водою так, щоб у ній було занурене все тіло до голови. Залишаються в ній 25—40 хв. Після цієї швиденько переходять до другої ванни, з холодною водою, що має бути поруч. І теж занурюються у воду повністю до голови. Якщо немає такої ванни, то все тіло обмивають холодною водою. Холодна процедура має тривати одну хвилину.

Потім, не витираючись, одягаються і виконують рухи в кімнаті чи на свіжому повітрі до того часу, поки тіло не висохне й зігріється (принаймні півгодини). Хто хоче, може відразу братися за свою роботу. В теплій ванні температура води повинна бути від 25° до 28°, для старих людей — від 28° до 30°R. Я раджу завжди уважно міряти температуру води у ванні, не поспішаючи витягувати з неї термометр. Хто готує ванну, повинен серйозно поставитись до її приготування. Байдужість і халатність у цій справі неприпустимі.

Тепер про другий спосіб. Ванну заповнюють, як і в першому випадку, але температура води в ній вища — від 30° до 32°R. У подібних ваннах слід дотримуватись температури не вище 35° і не нижче 28°, я сам готую ванни в межах 31°—33°R. При цьому як у теплу, так і в холодну ванну входять не один раз, а тричі. Це так звана повна ванна з потрійною переміною. Триває вона рівно 33 хв. У таких випадках кладуть годинник на стілець біля ванни і дотримуються такого розпорядку:

10 хв у теплій ванні,
1 —«— в холодній —«—
10 —«— у теплій —«—
1 —«— в холодній —«—
10 —«— у теплій —«—
1 —«— в холодній —«—

Закінчувати завжди слід холодною ванною. Здорові, дужі люди сідають у ванну з холодною водою і повільно занурюються по шию. Дуже чутливі особи сідають у ванну і обмивають швидко груди та спину, не занурюючись. Обмивання всього тіла може цілком замінити холодну ванну тим, хто її боїться. Не варто ніколи мочити голову. Якщо випадково намочили, слід насухо витерти. Так само насухо треба витирати руки.

Молодецька трава

Зіллям від 99 хвороб назвав народ звіробій звичайний. «Як не можна спекти хліба без борошна, так не можна вилікувати людину без звіробою»,— казали на Україні про цю надзвичайно корисну рослину. Мабуть, інших слів, які б так точно відобразили її цілющі якості, і підшукати важко. Молодецька трава, святойванське зілля, іванок, івано-прозірник, стокрівця, воронець, кривавник, заяча крівця... Багато народних назв має ця трава, яка росте у сухих світлих лісах лісостепової зони, на галявинах, вздовж доріг, залізниць, на межах, кам'янистих грунтах, а нерідко і в посівах культурних рослин. Вона має кілька голих гіллястих стебел, які відростають від тонкого розгалуженого кореневища і сягають метрової висоти. На стеблі добре помітні дві грані. Супротивно розташовані листки дрібні, еліптичні або продовгувато-яйцеподібні. Якщо глянути на них проти світла, то вони здаватимуться дірчастими — це просвічуються численні залозки, які становлять собою не що інше, як крапельки ефірної олії.

Розквітлі стебла звіробою нагадують жовті вінчики і гарно пахнуть. Порівняно великі квітки зібрані в рясне суцвіття. Квітка має п'ять пелюсток з чорно-бурими плямами, які добре помітні із зовнішнього боку. Плід — здута коричнева багатонасінна коробочка, яка розкривається трьома стулками. Насіння у звіробою коричневого забарвлення, дрібне. Одна рослина може дати його до 23 тисяч штук. Восени відбувається розсіювання насіння.

Ось тоді і зберіть його для того, щоб мати власну грядку царя цілющої флори. Як засвідчив досвід, його легко одомашнити. Особливо підходять для звіробою рівні низинні ділянки з чистими від бур'янів родючими грунтами легкого механічного складу. Ця рослина не любить затінку, тому під неї відводять сонячні місця. Тут звіробій може рости підряд 5 років.

Насіння висівають восени або навесні. Заздалегідь копають грядку, щоб до сівби грунт осів. Звіробій чутливий до органічних добрив, тому під час копання вносять на квадратний метр 3—4 кг гною або торфоперегнійного компосту. Якщо ж органіки немає, можна внести мінеральні добрива — 20 г аміачної селітри, 15 г хлористого калію і 30 г простого суперфосфату на квадратний метр. Восени в грунт висівають сухе насіння в неглибокі борозенки без загортання. Весняну сівбу проводять стратифікованим насінням — його змішують з піском і витримують на холоді протягом двох місяців. Одного грама насіння вистачає, щоб засіяти 2—3 квадратних метри. Ширина міжрядь — 45 см.

Оскільки сходи звіробою дуже дрібні і розвиваються повільно, то відразу ж після їх появи (сходи осінньої сівби з'являються на 2—3 тижні раніше, ніж весняної) рядки прополюють, а міжряддя розпушують. Залежно від умов на першому році життя грядку звіробою полють 3—4 рази. Через півтора місяця після появи сходів посіви підживлюють такою ж кількістю мінеральних добрив, як і при осінній підготовці грунту. На першому році рослини не цвітуть. На другому році і в наступні сезони їх підживлюють ранньою весною і після збирання сировини. При нормальному розвитку рослин вже через 5—6 тижнів після зрізування розквітлих верхівок стебла відростають, і до кінця літа можна ще раз заготовити лікарську сировину. На другому році життя з одного квадратного метра можна одержати до 200 г сухої трави, в наступні роки — 300 і більше грамів.

Надалі ділянку практично не обробляють, хіба що знищують бур'яни. Навесні збирають відмерлі рештки та боронують грунт граблями.

Заготовляють звіробій у час повного цвітіння. Зрізають верхівки стебел довжиною 25—30 см, залишаючи грубі безлисті стебла. Траву зразу ж сушать — на горищі, під навісами або у вихололій печі, розстеливши тонким шаром і періодично перемішуючи. Інколи траву просто підвішують жмутками у добре провітрюваному приміщенні. Висушену траву обмолочують, а грубі частки видаляють на решеті. Високоякісною вважається сировина, в якої колір стебел і листків — сірувато-зелений, пелюсток — яскраво-жовтий, запах слабкий, бальзамічний, смак терпкий, гіркий і навіть солонуватий. Зберігають сировину у сухому місці не більше трьох років.

Народ мав підстави вважати звіробій звичайний однією з найбільш ефективних лікарських рослин. Сучасні дослідження засвідчили, що в його траві містяться дубильні речовини типу пірокатехінів, флавоноїди, ефірна олія, каротин, аскорбінова кислота та інші вітаміни, кумарини, сапоніни, антоціани, фітонциди, антибіотики... Такий багатий і дуже складний хімічний склад і зумовлює різноманітний вплив рослини на людський організм. Препарати звіробою нормалізують функції шлунку, підвищують кислотність шлункового соку, завдяки чому поліпшується апетит, стабілізується діяльність травного тракту. Оскільки в траві містяться флавоноїди, то посилюється діурез. Дія холіну проявляється насамперед у тому, що він збільшує силу скорочення серцевого м'яза, звужує судини, підвищує артеріальний тиск. Звіробій поліпшує венозний кровообіг і кровозабезпечення деяких внутрішніх органів. Крім того, приготовлені з нього ліки зменшують спазми кишечника, жовчних шляхів, мають в'яжучу дію. Відомі також заспокійливі, тонізуючі, кровозупинні властивості рослини. А головне, звіробій має дивну здатність стимулювати відновлення тканин, що особливо цінне при важких опіках. Саме з нього був одержаний препарат іманін, а пізніше новоіманін, які швидко загоюють рани, виразки, лікують опіки. У вигляді інгаляцій ці ліки зцілюють верхні дихальні шляхи, особливо при фарингіті, ларингіті. Учені також відкрили сильну фітонцидну дію трави, тому її з успіхом застосовують для лікування захворювань, пов'язаних з дією мікробів, бактерій, грибів.

Сучасна фітотерапія широко використовує звіробій у вигляді настоїв, відварів як окремо, так і в поєднанні з іншими травами, зокрема при хворобах печінки, жовчного міхура, нирок, діареї. Настоєм або відваром трави полощуть горло при ангіні, стоматиті, пародонтозі, для зміцнення ясен. Примочки допомагають при легких опіках, виразках, абсцесах, фурункульозі. Настій трави (2 столові ложки на склянку окропу) п'ють гарячим по склянці при простуді, а в холодному вигляді вживають на ніч як сечогінний засіб. Порошком трави, настояним на соняшниковій олії і змішаним із скипидаром, розтирають хворі місця при ревматоїдному поліартриті. Відвари звіробою в поєднанні з іншими рослинами використовуються в гінекологічній практиці.

Дуже цінується так звана звіробійна олія, якою змочують тампони і накладають пов'язки на рани і трофічні виразки. Приготувати її нескладно і в домашніх умовах. Для цього 2 частини сухих квіток заливають 4 частинами соняшникової олії (можна взяти й оливкову), додають 1 частину білого вина, настоюють протягом двох тижнів, після чого зайву вологу випаровують. Таким екстрактом змазують рани, опіки, а також вживають всередину при виразці

шлунка невеликими дозами. Відомо багато випадків, коли під час війни пілоти і танкісти, які мали сильні опіки, поверталися у стрій завдяки цьому.

Звіробійну олію можна одержати і простішим шляхом. Для цього 100 г трави з квітками кип'ятять протягом 30 хв у 600 г соняшникової олії, охолоджують, фільтрують. Олією змочують опіки, невеликі рани, щоб вони швидше гоїлися.

Застосовують і звіробійну мазь: 15—20 г сухої трави настоюють протягом тижня в 500 мл горілки, розтирають з 4 частинами вершкового масла. Такою маззю добре лікувати опіки.

Знають звіробій і ветеринари. Його застосовують як в'яжучий і антисептичний засіб при захворюванні тварин на диспепсію, гастрит. Багато сільських жінок добре знає: кращого засобу для хворих телят і шукати не треба. Тому в багатьох корівниках на фермах, у домашніх хлівах можна побачити жмутки заготовленої трави. Трапиться диспепсія у телят — зразу ж приготують водний настій трави звіробою: 200 г сировини заливають відром окропу, додають 100 г солі, щільно закривають посуд і ставлять у тепле місце на 8—10 годин. Настій проціджують і дають тваринам по 25—50 мл на кожний прийом 4—5 разів на добу. Завдяки цьому простому засобу вдається швидко вилікувати телят, уникнути падежу молодняка.

За корисні властивості і поважають молодецьку траву.

С. Мацюцький,
м. Черкаси

і влітку, і взимку ходити босоніж, без взуття. Влітку бажано босоніж ходити і надворі. Пальці під час руху треба старатись розчепірювати, відгинаючи великі пальці: правої ноги — вліво, лівої — вправо. Якщо пальці «не слухаються», деякий час відгинайте їх руками. А з часом вони за вашим бажанням самі будуть розчепірюватись.

Треба також добитись, щоб великі пальці обох ніг рухалися не тільки вгору — вниз, а й праворуч — ліворуч. Якщо цього досягнете, то ступні ваших ніг за формою будуть схожі на ступні малих дітей, а гуль не буде і на старості.

І. Я. Благодір,
Вінницька обл.,
м. Ладижин, вул. Слобода, 16

Служба взаємодопомоги

Як урятувати зір

Добродійка С. Березівська із Хмельниччини («ДСГ» № 8 за 1992 р.) зверталася до читачів із запитанням, як можна зупинити спад зору.

Я користуюся старовинним рецептом, який перевірила на практиці. Рецепт простий — протягом двох тижнів висмоктувати по 14 ягід червоної горобини. Якщо він підходить для хворого, бо хвороби очей бувають різні, наслідок буде видно відразу. В усякому разі шкоди таке лікування ніякої не завдасть.

Л. В. Пташинська,
м. Рівне, вул. Орлова, 335

Як вилікувати лишаї

У № 9 «ДСГ» за 1992 рік Г. Проценко із Сумщини запитувала, як вилікувати лишаї на коліні її доньки.

На цю публікацію редакція одержала кілька відповідей. Окремі із них публікуємо.

Восени на листочках молодого чи старого дуба є зелені «яблучка». Соком з них змащувати хворе місце. До речі, ці «яблучка» допомагають лікуватися не тільки від звичайного лишая, а й від стригучого. Таким методом я вилікувала лишай у свого сина на обличчі.

Г. С. Комащук,
м. Луцьк, вул. Мансурова, 4/23

Мій син два роки тому захворів. Дерматолог сказала, що в нього лишай. Чим не лікувала, не допомагало. Тоді старі люди в нашому селі порадили мені купити в магазині або в мисливців ведмежого пороху (стільки, щоб вистачило на уражені місця), змішати з вершковим маслом або якісною сметаною. Маса вийде чорно-жовтого кольору. Нехай постоїть хвилин з двадцять, за цей час порох повинен розтанути. Затим цією масою змастити хворі місця. Краще їх не закутувати і не закривати, але, коли є в тому потреба, можна й зав'язати бинтом.

Буде дуже пекти, але треба витерпіти. Мій син не витримував спочатку й доводилося через двадцять хвилин мазь теплою водою змивати.

Наступного дня зробити те саме. Незабаром замість лишаїв залишаться тільки рожеві місця. Мій Сергійко пішов до першого класу дужим, а про лишаї ми давно забули.

Любов Вакуленко,
Херсонська обл.,
Голопристанський р-н, с. Рибальче

Варити лущений горох і наваром (юшкою) змащувати уражені місця або навар разом з горохом брати на ганчірку й прикладати до лишаїв доти, поки вони зовсім не зійдуть.

М. Новицький,
Рівненська обл.,
м. Сарни, вул. Короленка, 39

Назбирайте квіток нагідок, щільно натопчіть у півлітрову банку, закрийте капроновою кришкою і поставте до холодильника. Ніякою рідиною заливати не треба. Коли в банці почне з'являтися сік, ним можна змащувати коліна на ніч. Оскільки цей сік має не зовсім приємний запах, коліна можна обмотувати.

Змащувати лишаї доти, поки не зійдуть.

Л. С. Андрусенко,
Київська обл.,
м. Яготин, вул. Черняхівського, 80

Ходіть босоніж

П. Самусенко із Закарпаття у № 8 «ДСГ» за 1992 рік запитувала, чи можна народними методами вилікувати таку хворобу, як наростання гуль на ногах, бо лікарі зарадити від цієї недуги не можуть.

Якщо ці гулі тільки починають «рости», то можна зупинити їхній ріст. Для цього потрібно в кімнаті

Лікує корінь бадану

А. Ярильченко в № 8 «ДСГ» за 1992 рік запитувала, які лікувальні властивості має корінь бадану.

Корінь бадану завдяки наявності в ньому фенольних сполук використовують як антимікробний, протизапальний засіб. Крім того, він має ще в'яжучі властивості, бо містить дубильні речовини (від 5 до 28%).

Препарати бадану ефективні при інфекційному коліті та ентероколіті і захворюванні порожнини рота. В гінекології їх використовують при запальних процесах. Настій кореневищ допомагає при бацилярній дизентерії, а екстракт бадану сприяє звуженню судин та ущільненню їхніх стінок.

П. П. Філімончук,
м. Умань

Хочу бути молодою

Я ще молода й неодружена. Живу в селі, працюю на фермі й, зрозуміло, все домашнє господарство на мені. Але не втрачаю надії, що колись матиму пару, й тому хочу бути ще довго молодою.

Чула, ніби є рецепт, який допомагає омолоджувати обличчя. Мовби складовими його є високоякісний спирт і лимони. Але чи справді це так, не знаю. Однак сподіваюсь, що з-поміж читачів «ДСГ» знайдуться люди, котрі знають цей рецепт та вміють його приготувати і поділяться на сторінках журналу своїм досвідом.

М. Гнатенко,
Сумська обл.

* * *

Мені ще не виповнилося і двадцяти п'яти, а вже замучила ангіна. Буває, що навіть серед спекотного літа так схопить горло, що ні води ковтнути, ні слова мовити. А рішучості видалити гланди бракує. Чи немає народних методів лікування моєї хвороби? Якщо хтось із читачів знає, порадьте, будь ласка, сердечно вам дякуватиму усе життя.

Люда **Карповець,**
Київська обл.

Пропоную

...насіння високоврожайних хворобостійких помідорів вітчизняної та зарубіжної селекції: Малинівка, Прикарпаття, Ізабелла, гібрид помідора з перцем, Ірина Родніна, Купіте, Вибух, Чері, Мрія, Золота оперета, Ювілейний Тарасенка, Марія, Де Барао, Арден Ліана, Пріска, Рання любов, Ріо-Фуега, Перцеподібні, Зільберт, Справжній гігант, Рожевий гігант; огірків Далекосхідні-27 (стійкі до пероноспорозу), Німфа (зарубіжний самозапильний тепличний сорт); перцю Каліфорнійське чудо; тютюну. Для відповіді вкладіть конверт із зворотною адресою. Відповідь гарантую.

Кудренко Олександр Федорович,
255401, Київська обл.,
м. Українка, вул. Леніна, 41

...насіння чотирьох сортів кабаків: Голозерний (насіння не має шкірочки) і т. д.; хворобостійких огірків Береговий, Національ піклінг, Чита, Нут; гороху Супова лопатка; цуккіні, боби. Для одержання каталогу надсилайте конверт із зворотною адресою.

Васильєв Сергій Лукич,
332414, Запорізька обл., Приморський р-н,
с. Лозанівка, вул. Дудніченко, 8

...насіння огірків, салатної гірчиці, амаранту; садивний матеріал стахіса.

Мінаєв Б. М.,
343100, Донецька обл., м. Красноармійськ,
мкр. Південний, 25, кв. 7

...насіння кімнатних помідорів та огірків Ритова. Підписаний конверт надсилати обов'язково.

Заславський Анатолій Олексійович,
245520, Сумська обл., м. Охтирка, а/с № 47

...садивний матеріал ста сортів гладіолусів.

Фортунатов В. С.,
349940, Луганська обл., м. Северодонецьк,
вул. Гагаріна, 41, кв. 12

...насіння цінних сортів помідорів, огірків, кабачків, баклажанів, перцю, стахісу та садивний матеріал суниць, малини. Методики вирощування високоврожайних огірків. Рецепти виготовлення пива, вина, шампанського в домашніх умовах.

Грогуль О. В.,
287020, Вінницька обл., м. Козятин,
вул. Мічуріна, 18, кв. 27

...післяплатою насіння найбільш стійких до пероноспорозу огірків Ляо-Лінь (ранні) та Далекосхідні 27 (пізні); 20 шт.— 15 крб. Висилайте конверт із зворотною адресою.

Дяк Людмила Василівна,
288650, Вінницька обл., смт
Муровані Курилівці, вул. Пушкіна, 32

...понад 100 сортів гладіолусів вітчизняної та зарубіжної селекції.

Смалюк Віталій Панасович,
245920, Сумська обл., Роменський р-н, с. Коржі

...інструкцію з пошиву і викройки чоловічої шапки-вушанки.

315704, Полтавська обл., Машівський р-н,
с. Новий Тагамлик, до запитання,
пред'явнику паспорта VII—КЕ № 729494

Тому, хто перешле мені поштовий переказ на 3—5 гривен, вишлю насіння стійких до хвороб огірків врожаю 1991—1992 р. сорту ДВ—27 або Міг.

Робочий Василь Андрійович,
315884, Полтавська обл., Гадяцький р-н,
с. В. Будища

...насіння помідорів Агата, Городник, гібриди Тарасенка, Цифомандра, Дорофеєва 3; гіганти Афганський, Штепель, Кабардинський; Дана, Детермінатор, Королева ринку, Находка, Робить гроші, Таталіхін, Томатне дерево, деревовидні Мрія, Ювілейний Тарасенка. При замовленні надсилайте конверт із своєю адресою.

Вальчук Лідія Степанівна,
280015, м. Хмельницький-15,
пр. Миру, 88, кв. 50

...насіння хворобостійких огірків Конкурент, Далекосхідний (ДВ—27), Кечкеметі лімве, Парад, Каскад, Міг, Лада, Роднічок, Сигнал, Кущовий, Німфа; помідорів Гігант Гуллівер, Білий налив, Бетті, Де Барао, Лимон-ліана, Ризький ранній, Раннє кохання, Яблунька Росії. При замовленні надсилайте конверт із своєю адресою.

Коваленко Анатолій Платонович,
280016, Хмельницький-16,
вул. Інститутська, 20/1, кв. 90

...мотокосарку з приводом від двигуна Д—8 (мопеда) чи мотопилки «Дружба» (див. її фото в журналі «Приусадебное хозяйство» 1991 р. № 3). Саджанці та живці найкращого сорту обліпихи Пантелеєвського (колючок немає, ягода до 18 мм, врожайність у 5 років 7 кг з куща, підвищений процент вмісту олії). Насіння (всіх кольорів веселки) південноафриканської квітки Алі-Баба та нашої астильби. Вкладайте конверт із зворотною адресою.

Куніцин В. В.,
442401, Пензенська обл., Пензенський р-н,
с. Золотаревка

...насіння лікарської рослини ехінацеї. При замовленні висилайте заадресований конверт.

Скочко Володимир Ілліч,
281906, Хмельницька обл.,
м. Кам'янець-Подільський, вул. Фрунзе, 8, кв. 15

...4 літри спирту з відра пшениці без цукру! Будете мати, якщо придбаєте оригінальну технологію виготовлення спирту за старовинним рецептом в домашніх умовах (з пшениці, рису, кукурудзи, ячменю, жита і картоплі). Це високоякісний 95%-ний спирт, який не має нічого спільного із самогоном. Вартість технології 100 купонів післяплатою. Вкладайте, будь ласка, конверт із зворотною адресою.

343720, Донецька обл., м. Шахтарськ,
Головпоштамт, а/с 32

...післяплатою дітки гладіолусів (150 сортів) вітчизняної та зарубіжної селекції 1980—1992 років. При замовленні вкладайте конверт із зворотною адресою.

В. В. Тріпачка,
251430, Чернігівська обл.,
сел. Талалаївка — райцентр, вул. Нагірна, 29

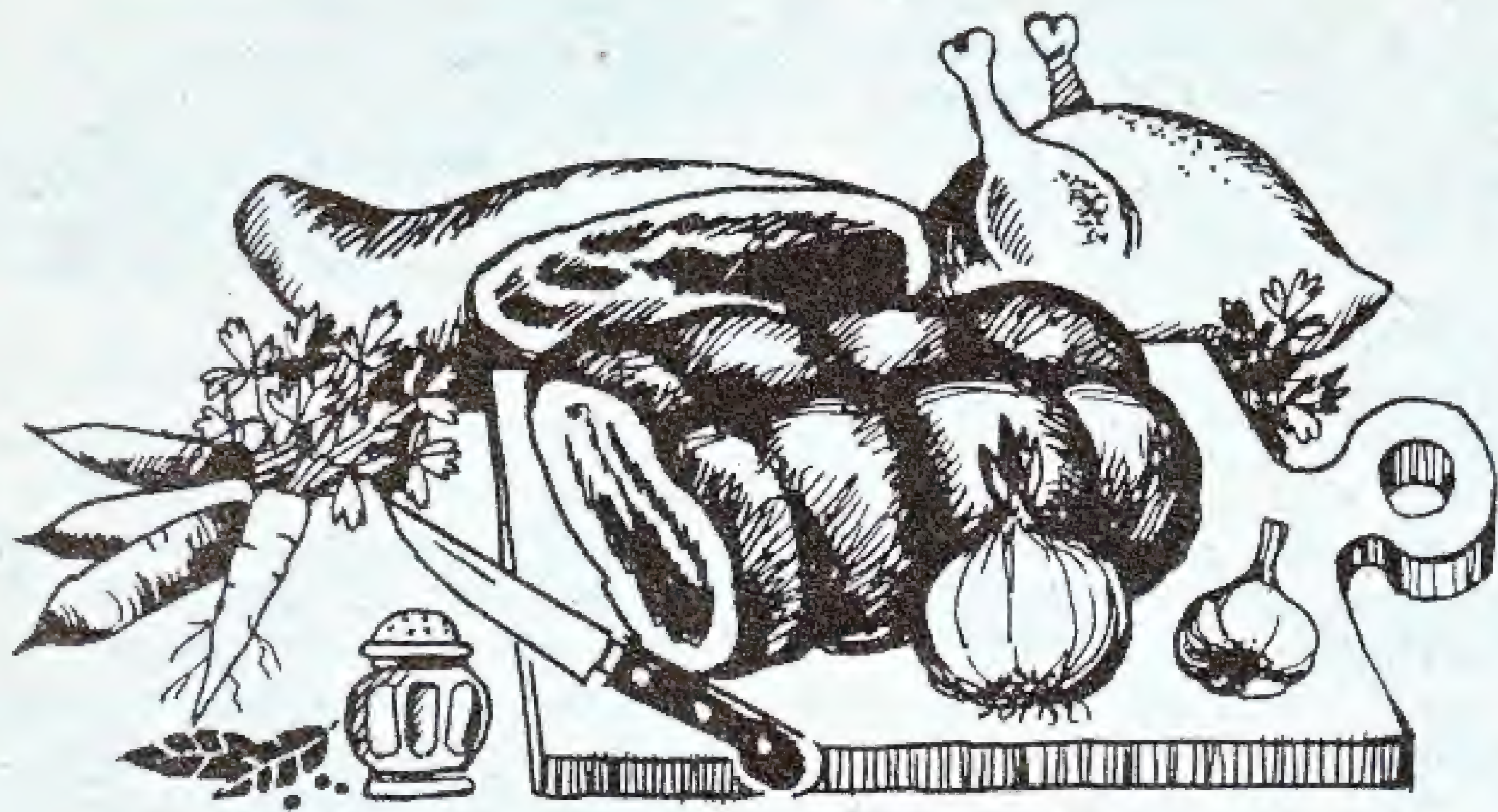
...комплексностійкі сорти (10) винограду різних періодів достигання, насіння 70 сортів помідорів: Гігант-мана, Томарі, Японське дерево, Гібриди 2,6 Тарасенка, Цукровий бізон — червоні; Золотий горіх, Мікадо, Лимон-ліана, Золота оперета, Мандарин, Екстра —1 — жовті; Голова негра, Чорний принц, Антоніна — чорні; Бійська роза, Аркашин, Велетень П —1, Перфекта — рожеві; Де Барао, Слива, Крос, Гулівер, Чудо томат, Червона шапочка — сливоподібні, а також білі, фіолетові, коричневі, зелені й інші; огірків (10): Далекосхідні, Мавр, Гранді, Джерело, Каравела, Конкурент, Узбецькі, Парад, Левіна, Ф —1; кабачків цуккіні; кукурудзи рисової; комплект із 10 сортів різнокольорових, великоквіткових айстр.

При замовленні надсилайте конверт із зворотною адресою.

В. В. Ткач,
283404, Тернопільська обл.,
Теребовлянський р-н, с. Дарахів

...садивний матеріал картоплі Адретта, Ласунок. Перспективну технологію бджоловедення, яка дає змогу зібрати за сезон до 100 кг меду на сім'ю бджіл і збільшити їх кількість на 50%. Вкладайте конверт із зворотною адресою.

Баксаляр Володимир Віталійович,
286006, м. Вінниця, вул. І. Бевзи, 36, кв. 89

ЗАРІЗАЛИ КАБАНА...

У кожній родині це подія — адже того кабанчика рік годували й доглядали. І, звісно ж, буде сало, ковбаса і ще багато чого смачного. А те, що на Україні вміють дати лад свіжині, свідчить пошта редакції. Можливо, і вам стане в пригоді досвід наших читачів.

Копчене сало

Для виготовлення копченого сала ми застосовуємо так зване сухе засолювання. Спробували вимочувати в розсолі, але на смак продукт був гіршим. Отже, для засолювання сирого сала беремо 1 кг солі, по 50 г перцю та коріандру, півсклянки зубків часнику. Усе це перетираємо в макітрі. Шматки сала добре натираємо цією приправою і складаємо в емальовану каструлю, дно якої засипане сіллю. Сало слід щільно складати і кожен шар також пересипати сіллю і класти лавровий листок.

Ставимо посудину в холодне місце. Через 10—12 днів сало можна коптити.

Копчена ковбаса

Свіже м'ясо двічі перемелюємо на м'ясорубці. До 10 кг фаршу потрібно додати 250 г солі, часник і чорний перець за смаком. Можна ще розтерти червону гірку перчину — попереднього разу ми це зробили і нам сподобалося. У фарш ллємо півлітра горілки — вона діє як консервант.

Фарш добре перемішуємо, щоб відставав від рук. Потім начиняємо ковбаси — не дуже довгі, сантиметрів 50—60 — кінці зав'язуємо ниткою.

Коптимо, як правило, наступного дня, протягом 3—4 днів. В коптильні ковбаси не повинні торкатися одна одної.

Готова ковбаса приємного запаху, рівного кольору, пругка.

І ще одна деталь. Ми все коптимо дровами тільки плодових дерев — яблуневими, грушовими, вишневими або з черешні.

В. І. Павленко.
Черкаська обл.,
Маньківський р-н, смт Буки

Сирокопчений окіст

Найкращі окости — із задньої частини свинячої туші. Можна використати також лопатково-плечову.

М'ясо натирають засолювальною сумішшю, яка складається з 500 г кухонної солі, чайної ложечки цукру та 1/4 чайної ложки чистої, краще кристалічної, селітри — на 10 кг свинини. Можна додати за смаком розтертий часник та чорний мелений перець. Далі окіст кладуть у глибокий емальований посуд, зверху засипають засолювальною сумішшю, що залишилась, і тримають у прохолодному місці 4—6 днів.

Готують такий розсіл: у відрі переваренoї холодної води розчиняють 1,6 кг солі, 40 г селітри і 50 г цукру. Ним заливають витриманий 4—6 днів окіст. Через 10 днів розсіл заміняють свіжим.

Засолювання окосту триває близько 3—4 тижнів. Чим більша маса, тим триваліше його витримують у розсолі — приблизно 5—6 днів на кілограм.

Перед копченням окіст спочатку вимочують у воді протягом 2—3 год, а потім добре промивають. Після того, як окіст просохне, його коптять при температурі 40—45° протягом 1—2 діб.

Готовий окіст зберігають підвішеним у прохолодному місці.

Варено-копчений окіст

До копчення його готують за такою ж технологією, як і попередній. Залежно від маси коптять 1—2 доби при температурі 40—45°.

Секрети кухні тітки Насті

Копчений окіст варять на повільному вогні. Готовий продукт має ніжну структуру і приємний шинковий аромат.

Копчені грудинка і корейка

Грудинка має бути нежирною — прошарок сала до 2—3 см. Шматок свинини натерти засолювальною сумішшю, як окости, і витримувати у розсолі 15 діб. Після цього грудинку вимочити, зачистити поверхню. Коптити протягом 24 год, охолодити і підсушити.

За такою ж технологією готують і корейку. Для цього беруть м'ясо із спинної або поперекової частини свинячої туші.

Рулет

Рулети готують із задніх або передніх окостів. Спочатку їх засолити, потім вийняти кістки, а м'якоть щільно згорнути підшкірною частиною догори і щільно перев'язати шпагатом — рулети набувають видовженої форми.

У такому вигляді коптити їх протягом доби, а потім проварити на слабкому вогні 3—4 год.

Запечений окіст

Ці окости дуже смачні і соковиті. Після засолювання окіст вимочують у воді, ретельно миють і нашпиговують часником. Потім обгортають з усіх боків тістом із житнього борошна завтовшки 2—3 см і запікають до готовності в печі або духовці.

Після охолодження хлібну шкуринку знімають, а окіст зберігають в прохолодному місці.

Л. В. Сергієнко,
Полтавська обл., м. Пирятин

М'ясо консервоване

Зробити такий розсіл, щоб яйце виглядало з нього діаметром як 2-копійчана монета. У киплячий розсіл покласти шматки м'яса (можна з кістками). Кип'ятити 15 хв, скласти у чисті банки, залити розсолом, у якому варилося м'ясо, закрити металевими кришками.

Л. І. Гурбич,
Запорізька обл., с. Новополтавка

Українська кров'янка

Свіжу кров ставлять у холодне місце. Гречану кашу (такої маси, як і кров) відварюють до напівготовності, додають шкварки, дрібні шматочки м'яса та сала, сіль, подрібнений часник, чорний та червоний перець за смаком. Охолоджену кашу змішують з процідженою свіжою кров'ю. Дехто додає ще й дрібно посічену цибулю.

Скільки важить склянка цукру?

У своєму побуті ми щодня користуємося склянками, ложками столовими й чайними, банками літровими й трилітровими. Однак не всі знають, скільки того чи іншого продукту за масою вміщується у цьому посуді, інакше кажучи, скільки важить, скажімо, склянка олії чи меду тощо. Подаємо порівняльну таблицю маси та міри деяких продуктів.

Назва продуктів	Середня маса (в г)		
	1 склянка	1 ст. ложка	1 ч. ложка
Олія	180	25	12
Масло вершкове	180	25	12
Оцет	200	30	15
Молоко	200	30	15
Борошно пшеничне	170	20	10
Крупа	200—230	30—35	15—18
Цукор	220	35	18
Сіль	220	35	18
Бобові	200	30	15
Томат-паста	200	30	15
Какао	180	20	10
Кава	200	25	12
Сухарі мелені	120	15	8

Фарш має бути таким, щоб вільно наливався в кишки.

Для виготовлення кров'яної ковбаси використовують, як правило, товсті кишки або шлунок. Підготовлені кишки зв'язують ниткою і кухлем заливають фарш. Не слід наливати надто повні, оскільки вони можуть розваритися.

Ковбасу кладуть у киплячу воду і варять 30—40 хв. Далі виймають і підсмажують на сковорідці у смальці до утворення рум'яної шкірочки.

Зберігають у холодильнику. Перед тим, як вживати, її розігрівають.

* * *

Дуже смачна домашня ковбаса, виготовлена за рецептом, який був надрукований у вашому журналі № 10 за 1991 р. Щоб довше вона зберігалася, слід готову ковбасу скласти в каструлю чи банку і залити по вінця смальцем. Посуд накривають чистим папером, обв'язують шпагатом і тримають в прохолодному місці.

П. П. Філімончук,
Черкаська обл., м. Умань

* * *

...А ми зберігаємо домашню ковбасу так. Ставлю в піч підготовлені ковбаси для випікання. В цей час ретельно мию, висушую і прогріваю літрові банки і кришки.

Коли ковбаса спечеться, виймаю з печі одне деко, швиденько ріжу ковбасу на шматки (10—15 см), складаю в банку і тут же закручую кришкою. Потім дістаю наступне деко і т. д. Разом усю ковбасу виймати з печі не слід, бо вона прохолоне і буде погано зберігатись.

Перед тим, як подати ковбасу до столу, потрібно поставити банку з ковбасою в каструлю з холодною водою (на дно покласти решітку) і прогрівати до кипіння води. Коли відкриєте банку, переконаєтесь, що ковбаса ніби щойно з печі. Втім, її можна подавати і холодною.

Ліверна ковбаса

Свинячі легені, нирки, серце відварити до готовності. Також відварити щоки (це дуже тверде сало). Все перемолоти на м'ясорубці, додати 0,5 кг сирого м'ясного фаршу, 5—6 зубочків потовченого часнику, сіль і перець за смаком.

Підготовлені кишки наповнити так, щоб фарш вільно лежав, бо при випіканні вони можуть розірватися. Поставити у гарячу піч на деках. Коли ковбаса зверху зарум'яниться, слід перевернути її на інший бік і ще кілька хвилин тримати у печі.

До столу подають холодною.

Паштет

1 кг сирої печінки, по півкілограма жирного м'яса та сала перемолоти на м'ясорубці, посолити і поперчити за смаком.

На дно літрової банки покласти лавровий листок, заповнити паштетною масою, накрити кришкою. На деко насипати шар зерна, на нього поставити банку і все це тримати в гарячій печі 40 хв.

Обережно дістати з печі, закрутити банку кришкою. Зберігати в погребі або в холодильнику.

В. М. Карабан,
Рівненська обл.,
Млинівський р-н, с. Новосілки

Коржики з шкварками

Сало без шкірки ріжу дрібними шматочками і перетоплюю. Смалець розливаю в гарячі банки і закручую кришками. Шкварки також складаю в баночки, трохи доливаю жиром і теж закручую.

Шкварки я використовую для приготування дуже смачних і крихких коржів. Для цього 2 склянки перемелених шкварок перетираю з борошном, 2 яйця розтираю з 1,5 склянки цукру, додаю 200 г сметани (можна і кефіру), чайну ложку соди, трохи ванілі або цедри з апельсинів чи мандаринів. Слід замісити круте тісто і виготовити коржики.

Як тільки вони спечуться, зверху треба змастити джемом або повидлом.

Т. Д. Маринюк,
Львівська обл., м. Червоноград

Служба взаємодопомоги

Як розпізнати серед курчат у віці від 1 до 20 днів, де курочка, а де півень? Минулого року купили 5 курчат. Хотів мати 4 курки й одного півня, а виявилось, що всі півні.

Г. Геращенко,
Київ-71,
вул. Щекавицька, 40/37, кв. 10

Розводимо фреток. Але минулого року захворіли й загинули майже всі. Спочатку на очах з'явились пухлини, потім із очей потекла слизиста рідина зелено-жовтого кольору, довкола рота висипали дрібненькі прищики, після чого почався пронос і, зрештою, тварини гинули. Змащували очі гідрокортизоновою маззю, довкола рота — тетрацикліновою і лоринденовою, та ніякі ліки не допомагали.

Хотіли б прочитати на сторінках «ДСГ» поради спеціалістів і аматорів, котрі тримають фреток, що це за хвороба і як її лікувати.

О. В. Савов,
Хмельницька обл.,
м. Шепетівка, вул. Гранітна, 83/2

Нашому бичку вже більш як півроку. Пасеться, напуваємо в основному пійлом із хліба, але погано росте і не набирає маси — має вигляд, наче йому чотири місяці. Ветлікар каже, що він не хворий. У чому ж справа? Може, ми неправильно чи не тим годуємо?

С. Кириленко,
Сумська обл.

Звертаюся з великою надією до читачів нашого журналу: захворіла на червону вовчанку (червоний вовчок). Можливо, хтось порадить, як вилікувати цю хворобу за допомогою народної медицини, трав. Будь ласка, допоможіть позбавитися цього лиха.

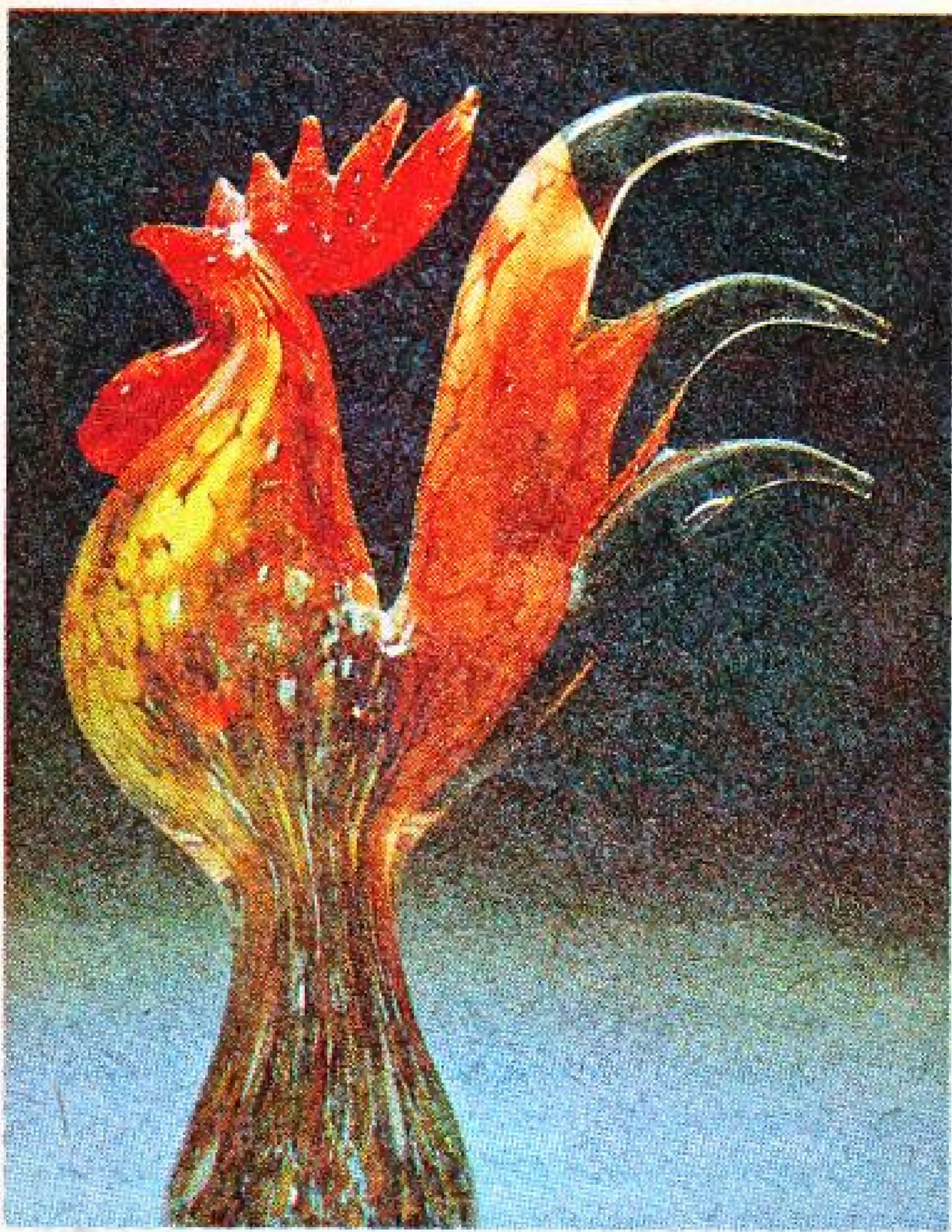
Є. І. Премидун,
Тернопільська обл.,
Козівський р-н, с. Городище

У нашого онука шести років дуже суха й потріскана шкіра, на голові постійно з'являються нарости. Ми змащуємо їх оливою, а потім вичісуємо, але ці нарости через деякий час знову виростають, а ще шкіра вночі дуже свербить. Будемо щиро вдячні читачам журналу, які своїми порадами допоможуть нам вилікувати дитину.

В. С. Семків,
292310, Львівська обл.,
м. Жовква, вул. Я. Мудрого, 20

Мені 62 роки. Ще з дитинства страждаю від глистів «остриця». Лікарі не допомагають. Залишилася надія на народну медицину: шановні читачі «ДСГ», порадьте, будь ласка, через журнал, як мені лікуватися.

П. К. Карнаухова,
м. Херсон

Біодинамічний календар

В біодинамічному календарі показані числа і дні, а також перебування Місяця в певному знаці Зодіака. Наприклад, 1 і 2 лютого Місяць знаходиться в напівплодородному знаці Зодіака — Близнюках. Причому Місяць в ці дні зростає. Астрологи вважають, що під цим знаком та ще й при зростаючому Місяці слід було б сіяти й висаджувати суниці, ожину, витку троянду, квасолю та інші виткі рослини.

Однак на початку лютого ще зима, в усіх зонах України лежить сніг. Ось чому 1 і 2 лютого можна зайнятися такими роботами, які не пов'язані з сівбою. Це й записано в календарі.

За принципом впливу Місяця під певним знаком Зодіака та залежно від його фази визначалися календарні дати виконання тих чи інших виробничих процесів у саду й на городі.

Лютий

Близнюки

1 понеділок, 2 вівторок, 3 середа

Готують парники і ящики для висіву насіння на розсаду. Загартовують насіння пізніх сортів помідорів, баклажанів, перцю, селери.

Рак

4 четвер, 5 п'ятниця.

Контролюють умови зберігання овочів. Висівають в ящики насіння ранніх сортів помідорів, перцю, баклажанів, підгодовують птахів.

Лев

6 субота, 7 неділя — повний Місяць (2.56).

Ставлять ящики з розсадою ближче до світла, на підвіконня, якщо вони у кімнаті. Займаються снігозатриманням, струшують сніг з гілок, трамбують навколо дерев.

Діва

8 понеділок, 9 вівторок.

Перебирають картоплю, інші бульби овочів і квітів, готують ящики для розсади, насіння овочів і квітів обробляють стимуляторами росту і загартовують.

Терези

10 середа, 11 четвер.

Готують реманент до весняних робіт, перебирають овочі й фрукти у погребах, відкидають загнилі. Вранці поливають кімнатні квіти.

Скорпіон

12 п'ятниця, 13 субота.

Підживлюють розсаду, контролюють температурний режим у парниках, обрізують гілки на деревах кісточкових порід і ягідниках.

Стрілець

14 неділя, 15 понеділок.

Доглядають за розсадою, ремонтують садовий ремант, знайомляться з основами підживлення рослин.

Козеріг

16 вівторок, 17 середа, 18 четвер.

Висівають і висаджують в ящики для вирощування цибулю-ріпку, петрушку, салати, селеру, а також пророщене насіння помідорів, перцю, баклажанів.

Водолій

19 п'ятниця, 20 субота.

Нічого не сіють і не висаджують. Калібрують насіння, розчищають доріжки в саду від снігу, підгодовують диких птахів, збирають і пакують попіл, перевіряють, як зберігається картопля.

Риби

21 неділя — новий Місяць (16.06), 22 понеділок, 23 вівторок.

Поливають і підживлюють розсаду, квіти в горщиках, обрізують гілки на кісточкових, проріджують ягідники. Нічого не сіють.

Овен

24 середа, 25 четвер.

Готують суміші добрив для городніх культур, обрізують гілки на вишнях, сливах, грушах.

Тілець

26 п'ятниця, 27 субота, 28 неділя.

Обрізують пошкоджені й старі гілки на деревах, поливають і підживлюють розсаду в кімнаті. Висівають на розсаду насіння капусти середніх сортів, брокколі, кольрабі.

Лютий

Коли взимку постійно дме північний вітер, улітку будуть зливи з градом.

Хмари пливуть проти вітру — чекай негоди.

Узимку повітря над лісом здається синюватим — до потепління.

Дуже мерехтять зорі — на швидке погіршання погоди з посиленням вітру.

Якщо заспівав снігур, а сорока сховалася під дах будівлі — буде хуртовина.

Сильні морози в лютому бувають лише вночі.

Зелений відтінок неба вказує на велику сухість повітря у високих шарах атмосфери і віщує морозну погоду.

Вітер надвечір посилюється — ознака наближення циклону. Напрямок вітру змінюється проти руху годинникової стрілки — ознака близьких тривалих опадів.

Вікна «плачуть» — на послаблення морозу, на відлигу.

Пір'ясті хмари, які вигинаються вузькою довгою стрічкою, віщують віхолу.

Небо білясте, хоча туману немає, а вечірня зоря і призахідне сонце червоні або багряні — чекай нестійкої погоди, без сильних морозів, але із снігопадом.

Вінця навколо сонця і місяця віщують вітряну погоду з опадами.

Якщо після ясної морозної погоди небосхил стає каламутнохвилястим і вкривається дрібними хмаринками, чекай снігопаду.

Синиці починають пищати зранку — наступна ніч буде морозною, ховаються під стріху — чекай хуртовини.

На Стрітення зі стріх капає — бути затяжній весні, якщо тепло, а зі стріх не капає — весна буде рання, суха.

Якщо взимку стояла холодна погода, а на вербі розпустилися бруньки і вилізли «котики», то через тиждень буде тепло.

Білі хмари — на мороз.

Грім напровесні, на голе дерево — погано вродять зернові.

Дме вітер, а інею не було — чекай бурі.

Довгі й товсті бурульки зі стріх — бути гожому літу.

Лютий без снігу — літо без хліба.

Кінь спить стоячи — на холод, лягає — на тепло.

Зайці тримаються поблизу житла — на тепло.

У НОМЕРІ:

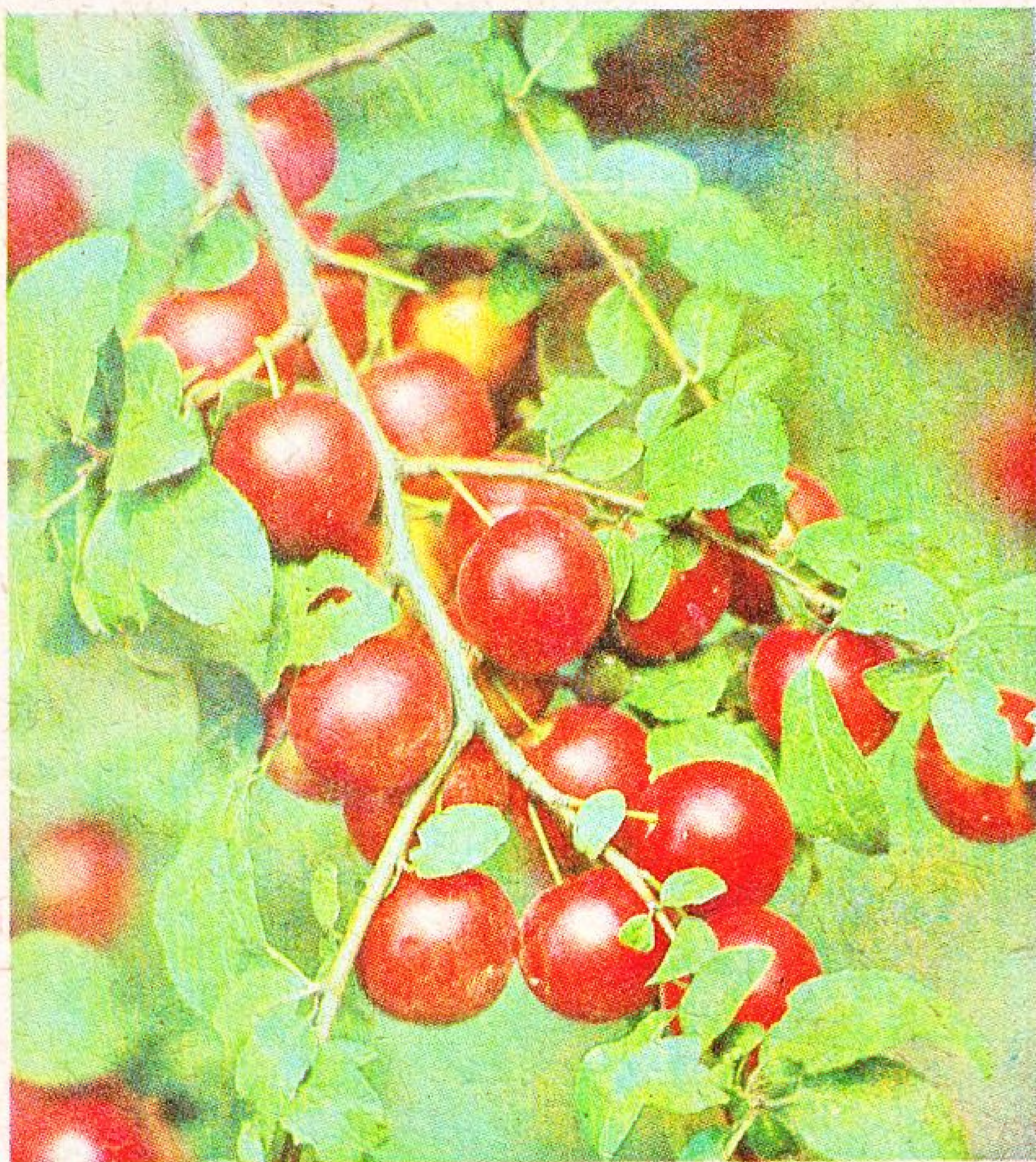
«Дім, сад, город» (українською мовою)

Щомісячний виробничо-практичний журнал
№ 1, січень 1993 р.
Видається з 1989 р.
Київ, видавництво «Нива»

Здано до набору 20.11.92. Підписано до друку 29.12.92.
Формат 60×84¹/₈. Папір офсетний № 1. Офсетний друк.
3,72 умовн. друк. арк., 16,74 умовн. фарб.-відб., 7,5 обл.-вид. арк.
Тираж 275 549 прим. Зам. 0118201. Ціна 15 крб.

Адреса редакції 252054, Київ-54, вул. Павлівська, 11-г, тел. 216-05-40.
Відділ листів і реклами — 216-40-25.
Журнальний комплекс видавництва «Преса України»,
252146, Київ-146, вул. Героїв космосу, 6.

Індекс 74142

Мільйон від пасіки

*Так називається книжка, яка незабаром має надійти у продаж (через нестачу паперу обмеженим тиражем). Передплатникам журналу **«Дім, сад, город»** та його додатків **«Пасіка»**, **«Рибалка»**, **«Наш дім»** і газети **«Зелений календар»** її можуть надіслати з редакції «Пасіки».*

У книзі описується узагальнений досвід вітчизняних і зарубіжних учених і практиків з рекомендаціями, як від приватної пасіки одержати меду, маточного молочка, бджолиної отрути та іншої продукції бджільництва не менш як на мільйон карбованців.

А також описуються прилади, які необхідно мати пасічнику для одержання цих продуктів, подаються креслення з рекомендаціями, як у домашніх умовах самому їх виготовити.

Заявки на це самобутнє видання надсилайте в журнал «Пасіка», вказавши номер квитанції на передплату журналу «Дім, сад, город» чи додатку до нього, за адресою: Київ-54, вул. Павлівська, 11-г, «ДСГ».

Біодинамічний календар — передплатникам

*Тільки для передплатників журналу **«Дім, сад, город»** і додатків до нього **«Пасіка»**, **«Рибалка»**, **«Наш дім»**, **«Зелений календар»** готується біодинамічний календар **«Сонце, Місяць, зорі і врожай»** на 1993 рік. В ньому не тільки буде поданий сам календар, але й рекомендації астрологів, як підготувати його для себе.*

Заявки на цей унікальний календар, вказавши номер квитанції на передплату журналу чи додатку до нього, надсилайте за адресою: Київ-54, Павлівська, 11-г, журнал «Дім, сад, город».

